

יד מהרש"א

מסכת בבא בתרא

פרק יש נוחלין

חלק א'

קח. – קיט:

א' דחה"מ פסח תשע"ה

© Yechezkel Folger 2015

מפתח

דף קח.....	4
תד"ה האב.....	4
תד"ה ואחין מן האב ובא"ד וכי תימא ובא"ד ואם תאמר.....	6
דף קח:.....	9
רשב"ם ד"ה אדרבה.....	9
תד"ה יכול יהא קודם לבן (השני).....	10
דף קט.....	14
רשב"ם ד"ה מלמד שהאב.....	15
רשב"ם ד"ה קראי שלא כסדרן.....	15
רשב"ם ד"ה אימא.....	16
רשב"ם ד"ה ומשני.....	18
דף קי.....	19
רשב"ם ד"ה אבוא דאימי'.....	19
דף קי:.....	20
רשב"ם ד"ה ששב.....	20
גמרא פשוט נבילתא.....	20
דף קי:.....	21
רשב"ם ד"ה אמר לי' אביי ורשב"ם ד"ה אמר לי' רב פפא.....	21
תד"ה האיש את אמו.....	24
דף קיא.....	24
תד"ה קל וחומר לשכינה.....	24
תד"ה מקיש.....	25
דף קיא:.....	27
בא"ד ולמאן דדריש.....	27
רשב"ם ד"ה מפסקי קראי.....	27
תד"ה לו משפט הבכורה.....	28
תד"ה הוא יורש.....	29
דף קיב.....	29
תוספות ד"ה אימא דנפלה.....	29
תוספות בא"ד ונראה לר"י.....	31
רשב"ם ד"ה דמנסבין לה.....	33
תד"ה ה"ג רבינו תם ותוספות בא"ד ועוד.....	33
גמרא וכי תימא דנפלה לי' בשדה חרמין.....	37
תוספות ד"ה תרוייהו.....	40
תוספת ד"ה ומטו.....	41
דף קיג: ודף קיד.....	41
רשב"ם ד"ה ג' שנכנסו.....	42
תוספות ד"ה מקיש.....	42
סוגיא דאין עד נעשה דיין חלק א' רשב"ם ד"ה ג' שנכנסו.....	43
דף קיד.....	44
סוגיא דאין עד נעשה דיין חלק ב' תוספות ד"ה אבל בלילה.....	44
סוגיא דאין עד נעשה דיין חלק ג' תוספות בא"ד דאלת"ה.....	45
סוגיא דאין עד נעשה דיין חלק ד' תד"ה ואין עד נעשה דיין.....	46
דף קיד:.....	47
תד"ה מה אשה.....	47

תד"ה אף מטה האם	49
דף קטו.	50
רשב"ם ד"ה ותנא דידן וד"ה לעולם	50
תד"ה בן הבן	52
דף קטו:	52
רשב"ם ד"ה הא כיצד	52
תד"ה מלמד שבא	52
דף קטז.	57
גמרא הא דידי' הא דרבי'	57
תוספות ד"ה כי על זה	57
סוגיא דארץ ישראל חלק א' תוספות ד"ה ומחזירין	57
סוגיא דארץ ישראל חלק ב' תוספות בא"ד הי' האחד	61
סוגיא דארץ ישראל חלק ג' תוספות בא"ד ועוד קשה	62
דף קיז:	63
סוגיא דארץ ישראל חלק ד' תוספות בא"ד וצריך לומר	63
סוגיא דארץ ישראל חלק ה' גמרא אלא למ"ד (חלק א')	63
סוגיא דארץ ישראל חלק ו' תוספות ד"ה מכאן ומכאן	65
סוגיא דארץ ישראל חלק ז' תד"ה בשלמא	65
דף קיח.	67
סוגיא דארץ ישראל חלק ח' בא"ד וההיא דרשה	67
סוגיא דארץ ישראל חלק ט' גמרא אלא למ"ד (חלק ב' לחלק א' עיין בדף קיז)	67
דף קיט.	69
סוגיא דארץ ישראל חלק י' תד"ה הא דהוו	69
תד"ה שנאמר מחללי' מות יומת	71
דף קיט:	72
גמרא ואי ס"ד	72
שם	74
תד"ה אלו	74
דף קכ:	74
תד"ה מיבעיא להו	74
רשב"ם ד"ה הפרה לדורות	74

דף קח.

תד"ה האב

[דף קח עמוד א] תוס' בד"ה האב את כו' דהאב מנחיל בנים ולא בנות דהא לא מייתר כו' עכ"ל ק"ק דאימא כיון דבני אחות ואחי האם חדא מכלל חברתה אתמר כדלקמן אית ליה לתלמודא דלאו אגב גררא אתמר כפרשב"ם לקמן אלא דכולה משנה דצריכה ואייתר ליה הרישא דבני אחות לדייק ולא בנות אחות ויש לומר דכל היכא דאייתר לן חדא בבא לא אמרינן דהרישא אייתר לדיוקא אלא הסיפא אייתר והכא מסיפא דאחי האם ליכא לדיוקי ולא בנות וק"ל ושוב מצאתי בחידושי הרמב"ן שמתרץ קושיית התוס' כמ"ש וע"ש:

1) part 1 – משנה

a) "האב את הבנים" on רישא

האב נוחל מן הבנים – יעקב נוחל מראובן (דין א') באופן דראובן מנחיל ליעקב (דין ב')

האב מנחיל את הבנים – יעקב מנחיל לראובן (דין ג') באופן דראובן נוחל מן יעקב (דין ד')

b) "הבנים את האב" on סיפא

הבנים נוחלין מן האב – ראובן נוחל מן יעקב (דין ד') באופן דיעקב מנחיל לראובן (דין ג')

הבנים מנחילין לאב – ראובן מנחיל ליעקב (דין ב') באופן דיעקב נוחל מן ראובן (דין א')

c) Note that all דינים of the סיפא are already said in the רישא

2) Part 2 – משנה

a) "בני אחות" on רישא

בני אחות נוחלין – בני דינה נוחלין מן ראובן אחי אמם (דין א') באופן דראובן מנחיל לבני דינה (דין ב')

בני אחות לא מנחילין – בני דינה לא מנחילין לראובן (דין ג') באופן דאין ראובן נוחל מבני דינה (דין ד')

b) "אחי אם" on סיפא

אחי האם מנחילין לבני אחות – ראובן מנחיל לבני דינה (דין ב') באופן דבני דינה נוחלין מן ראובן אחי אמם (דין א')

אחי האם אינן נוחלין מבני אחות – ראובן אחי אמם לא נוחל מבני דינה (דין ד') באופן דבני דינה לא מנחילין לראובן (דין ג')

c) Note here too that all דינים of the סיפא are already said in the רישא

3) תוספות

a) שאלה

- i) What's the purpose of the יתורא (הבנים את האב) in the סיפא of part 1
- b) תשובה
 - i) To teach that אב נחלות from בנות in בנות קדימה over בנים
- c) שאלה
 - i) Say that it's the רישא that's מיותר and derive the קדימה of בנים from את והאב את רישא in the הבנים
- d) תשובה
 - i) The משנה sets out the רישא first so it's the סיפא that's מיותר
- 4) דף קטו. at גמרא
 - a) From the משמעות of אחות נוחלין "בני" in the רישא of part 2 the גמרא is דורש that בני אחי דינה אמם who is ראובן of נכסים in בנות דינה over קדימה have a דינה
- 5) דף קיד: at רשב"ם
 - a) Although all דינים of the סיפא of part 2 are already said in the רישא the סיפא is listed anyway אגב גררא and doesn't count as a יתורא
- 6) תוספות of המשך
 - a) קשיא
 - i) Why is it that in part 2 of the משנה the גמרא derives the קדימה of בני אחות in בני אחות from the משמעות of בני while in part 1 of the משנה the גמרא needs to rely on the יתורא of the סיפא to teach that בנים have a קדימה over בנות in אב נחלת
- 7) מהרש"א
 - a) קשיא
 - i) To answer this קשיא why doesn't תוספות disagree with רשב"ם and say that בני אחות and אחי האם are both listed – not because of גררא – but to result in בני אחות being a יתורא from which the גמרא derives the קדימה of בני אחות in אחי האם
 - b) תירוצ
 - i) בני אחות is listed first – in the רישא – and we're דורש a יתורא only from the סיפא
 - c) קשיא
 - i) Why doesn't תוספות answer that the גמרא in fact considers אחי האם in the סיפא to be the יתורא from which the גמרא derives the קדימה of בני אחות in אחי האם
 - d) תירוצ
 - i) The סיפא of אחי האם doesn't refer to בנים so no דרוש on the קדימה of בני אחות in אחי האם can be derived from it

תד"ה ואחין מן האב ובא"ד וכי תימא ובא"ד ואם תאמר

בד"ה ואחין מן האב כו' אחי האב נפקא מכלל זה ע"י משמוש דאם היה האב קיים כו' להנחיל לבנו שהוא אחי אביו של מת כו' עכ"ל כ"ה לשון התוספות שלפנינו וצריכין אנו לדחוק בזה לפרש דהאי אם היה האב קיים כו' היינו אבי אביו של המת והוא מנחיל לבנו שהוא אחי אביו של מת גם קשה מי הכריחן לזה דכיון דאחין מן האב קתני בהדיא במתניתין הרי אחי האב נפקי שפיר בלא משמוש אבי אביו של מת אלא כיון דאבי המת אינו קיים ואין לו בן ליורשו דהיינו אחי המת הרי הוא יורשו בקבר להנחיל לאחיו שהוא אחי אביו של מת כו' וכן מצאתי מוגה בכתיבת ידי א"מ ז"ל הרי הוא יורשו בקבר להנחיל לבנו שהוא אחיו של מת ואם אין אחים למת אז אביו יורשו בקבר להנחיל לאחיו שהוא אחי אביו של מת כו' ותו לא מידי ודו"ק:

בא"ד וכ"ת דמ"מ לא איצטריך למיתני דשמעינן כו' אחין מן האב דוקא ולא אחין מן האם כו' עכ"ל פירוש לדבריהם דכיון דאחין מן האב לגופיה לא איצטריך דשמעינן ליה ע"י משמוש א"כ ע"כ לדיוקא אתא ולא אחין מן האם דהשתא לא שייך למימר דקתני אחין מן האם אגב דקתני אחין מן האב כיון דאחין מן האב גופיה לא איצטריך אלא לדיוקא ולא אחין מן האם ואהא תירצו דה"א אחין מן האב לרבותא כו' ואף על גב דלגופיה לא איצטריך לא הוה ידענא לדיוקי מיניה ולא אחין מן האם ודו"ק:

בא"ד וא"ת א"כ אחי האב נמי ליתני אגב כו' ועוד דלא שייך למיתני אגב אחי האם דהיא גופה משנה דלא כו' עכ"ל ק"ק דאכתי ליתני ברישא בני האח אגב בני אחות דסיפא דהיא משנה דצריכה היא וי"ל דמאחי האב קא קשיא ליה דליתני ליה גבי נוחל ומנחיל כיון שהם כתובין נמי בפרשה אבל מכל שאר יורשין לא קשיא להו למתניניהו כולהו בנוחל ומנחיל ולהכי לא קתני נמי בני האח דאינו מפורש בפרשה וק"ל:

1) הקדמה First

a) This is the סדר נחלות based on פסוקים in 'כו' במדבר כו' as explained by the גמרא

i) בן בת אב אחי אב

2) Second הקדמה

a) משנה

i) אחין מן האב נוחלין ומנחילין

ii) אחין מן האם לא נוחלין ולא מנחילין

3) Third part 1 משמוש בקבר – הקדמה

- a) If **פלוגי** would be **נכסי המת** based on the **סדר נחלות** but **פלוגי** has already died – **פלוגי** is treated **בקבר** as if he were **יורש** the **נכסי המת** and as if he were in turn **מוריש** the **נכסים** to his own **יורשים** in the **סדר נחלות** – namely first to **בן פלוגי** then to **בת פלוגי** and then to **אב פלוגי** and so on
- b) Because **בן** and **בת** are for each level of **מוריש** the first and second in the **סדר נחלות** it follows that **משמוש בקבר** can also be stated this way
- i) If **פלוגי** would be **נכסי המת** based on the **סדר נחלות** but **פלוגי** has already died – **פלוגי** is treated **בקבר** as if he were **יורש** the **נכסי המת** and as if he were in turn **מוריש** the **נכסים** to his own **יורשים** **and their יוצאי יריכין** in the **סדר נחלות** – namely first to **בן פלוגי** **and יוצאי יריכין** then to **בת פלוגי** **and יוצאי יריכה** and then to **אב פלוגי** **and יוצאי יריכין** and so on
- 4) Fourth **הקדמה** – **משמוש בקבר** part 2
- a) if there are no **יוצאי ירך** of **המת** and **אב המת** has already died and has no **יוצאי ירך** and **אבי אב המת** who would be next in **סדר נחלות** has also died then the same as already noted – we treat **אבי אב המת** as if **בקבר** he were **יורש** the **נכסי המת** and as if he were in turn **מוריש** the **נכסים** to his own **יורשים** (and their **יוצאי יריכין**) in the **סדר נחלות**
- 5) Fifth **הקדמה** – **משמוש בקבר** part 3
- a) where the **מת** has no surviving **ירך** **יוצאי ירך** and **אב המת** has also died and his **בן** – who is **אחי המת** – is alive – then **אחי המת** is **נוחל** both because he is listed next in **סדר נחלות** and also by **משמוש** from **אב המת** as **בן** of the **מת** **אב המת**
- b) **תוספות** will later discuss why **אח** needs to be listed in **סדר נחלת** at all
- 6) Sixth **הקדמה**
- a) If in the fourth **הקדמה** the **אבי אב המת** has died and his **בן** – who is **אחי אב המת** – is alive – the **אחי אביו** is **יורש** because he is next in **סדר נחלות** as **אחי אביו** of the **מת** and also by way of **משמוש** from **אבי אב המת** as his **בן** and by **משמוש** from **אב המת** as his **אח**
- b) **תוספות** will later discuss why **אחי אב המת** needs to be listed in **סדר נחלת** at all
- 7) {Seventh **הקדמה**
- a) It seems that in the sixth **הקדמה** the main **משמוש** is from **אבי אב המת** because where the **אב המת** is **בקבר** **מוריש** to his **יורשים** his **אב** – the **אבי המת** – has **קדימה** in the **סדר נחלות** over his **אח** the **אבי המת** }
- 8) Eighth **הקדמה**
- a) **שאלה**
- i) How does the **משנה** derive that **בני אחות המת** are **יורש**
- b) **תשובה**
- i) by **משמוש** from **אב המת** as **יוצאי יריכין**
- 9) **תוספות**
- a) **קשיא**

- i) משנה אחי האב is also listed in the סדר נחלות – why isn't אחי האב listed in the משנה
- b) ר"י of תירוצ
- i) We know anyway that אחי אב המת is יורש by משמוש from אב as his בן – the following קשיא מהרש"א by קשיא
- 10) ד"ה אחין מן האב at מהרש"א
- a) קשיא
- i) אבי אב is from משמוש as בן of the מוריש only if the משמוש is from אב – not if the משמוש is from המת
- b) תירוצ
- i) אבי אב המת ר"י – בדוחק
- c) קשיא
- i) Why doesn't ר"י rely on משמוש from אב המת as the אח of המת
- ii) {note that the seventh הקדמה apparently answers this קשיא}
- d) תירוצ
- i) אחי אב המת takes by תוספות in גרסא in fact changes the אבי מהרש"א from משמוש אב המת as אח of the מת
- 11) תוספות of המשך
- a) קשיא to the תירוצ of ר"י that the משנה doesn't list אחי אב because we already know that he's יורש by משמוש
- i) But then the משנה should at least teach the דין of משמוש
- b) תשובה
- i) The משנה in effect teaches the דין of משמוש by listing אחות בני since we've established that אחות בני ירושה by משמוש
- c) קשיא
- i) Then why does the משנה list אחי המת מן האב who also takes by משמוש
- d) תירוצ
- i) The משנה lists אח המת מן האב and says that they're נוחלין ומנחילין only אגב because the משנה needs to point out that אחין מן האם aren't נוחלין ומנחילין
- 12) בא"ד וכי תימא at מהרש"א as explained by תוספות of המשך
- a) קשיא
- i) now that we've established that even if the משנה didn't list אחין מן האב we'd know anyway that אחין מן האב are יורש by משמוש – we can say that the משנה lists אחין מן האב anyway to be מדייק that מנחילין ולא נוחלין
- ii) why does the משנה need to list מנחילין ולא נוחלין
- b) תירוצ

- i) if **אחי** weren't listed we might have said that **אחי** are listed – not to be **מדויק** that **אחי** aren't listed – but to teach the **רבותא** that **אחי** are **יורש** even though their **קרובות** aren't **יורש**
- 13) תוספות of המשך
- a) קשיא
- i) the **משנה** lists **אחי** and says that they aren't listed – but to teach the **רבותא** that **אחי** are **יורש** even though their **קרובות** aren't **יורש**
- ii) why doesn't the **משנה** on an **אגב** basis also list **אחי** to say that **אחי** are **יורש** even though their **קרובות** aren't **יורש**
- b) "ועוד" of תירוצ
- i) The prior **תוספות** noted that – because **אחי** is the same as **בני אחות** – the **משנה** didn't need to list even **אחי**
- 14) בא"ד ואם תאמר at מהרש"א
- a) קשיא
- i) **אחי** should have been listed in the **רישא** by way of **אגב** from the **סיפא** where the **משנה** needs to teach that **אחי** are **יורש** even though their **קרובות** aren't **יורש**
- b) תירוצ
- i) **אחי** asks only why the **משנה** doesn't list **קרובים** that are listed in **סדר נחלות** – **אחי** aren't listed in **סדר נחלות** – **אחי** are listed in **סדר נחלות**

דף קח:

רשב"ם ד"ה אדרבה

[דף קח עמוד ב] בפרשב"ם בד"ה אדרבה מרבה כו' ואם אין לו אחים ובן אין לו כו' ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לשארו כו' עכ"ל לכאורה מלישנא דאדרבה היינו לרבות האח שיהא קודם לאב ולהוציא הבן שיהיה האב קודמו וכן תסדר ואם אין לו אחים ונתתם נחלתו לשארו ואם אין לו שאר ונתתם לבנו ואם אין לו בן ונתתם לבת כו' אבל ניחא לפרש כמו שפירש מדלא קאמר אדרבה מרבה אני האח ואוציא את הבן והבת משמע דלא קאמר אדרבה אלא לענין לרבות האח שיהיה האח קודם לבן ובת מיהו כולן קודמין לאב והיינו משום דלמאי דלא אסיק אכתי השתא דכתיב שארו לאקדומיה לאב שפיר קא קשיא ליה להקדים כולן לאב והמתרץ לא השיב לו השתא אלא דליכא למימר אדרבא ובודאי הבן ובת קודם לאח ומיהו אכתי איכא למימר דכולהו קודמין לאב עד דמסיק ליה דע"כ כתיב שארו לאקדומיה לאב וק"ל:

- 1) Here is the **סדר נחלות** in the actual order of the **פסוקים** in כו' במדבר כו'
- a) בן בת אח אחי אב שארו

- 2) ברייתא
 - a) means שארו and the סדר נחלות is this
 - i) בן בת אב אחי אב
- 3) גמרא
 - a) "אדרבה מרבה אני את האח" – קשיא
- 4) מהרש"א as explained by רשב"ם
 - a) "אדרבה מרבה אני את האח" doesn't mean that the סדר should be: אב בן בת אחי אב
 - b) Instead the גמרא means to ask that this should be the סדר: אב בן בת אב אחי אב
- 5) מהרש"א
 - a) The פירוש by רשב"ם is correct for the following reasons
 - i) First
 - (1) The גמרא doesn't say "אדרבה מרבה אני האח ואוציא את הבן והבת"
 - ii) Second
 - (1) It's only at the end of the סוגיא that the גמרא is מסיק that אב is called "שארו" to teach the קדימה of אב
 - (2) So it's not מסתבר that at this point the גמרא asks that אב should be given בן ובת over קדימה
- 6) גמרא of the המשך
 - a) תירוצ'
 - i) It's not מסתבר for אב to have קדימה over בן ובת
- 7) מהרש"א of the המשך
 - a) At this point the גמרא still doesn't realize that שארו teaches a קדימה for אב and the גמרא assumes that this is the סדר: אב בן בת אב אחי אב

תד"ה יכול יהא קודם לבן (השני)

תוס' בד"ה יכול יהא כו' וא"ת אחי אביו דכתב רחמנא ל"ל כו' עכ"ל מה שהקדימו המאוחר בפסוק להקשות על אחי אביו ל"ל ואח"כ על האחין ל"ל משום דהך קושיא דאחי אביו ל"ל היא קשה לכ"ע אבל אחין ל"ל אינו קשה רק למ"ד לאו כסדרן כתיבי אבל למ"ד כסדרן כתיבי איצטריך למכתב אחין למדרש מוהעברת במקום בת אתה מעביר נחלה מן האב ואי אתה כו' ולא נימא והעברת במקום בת אתה מעביר נחלה מן האחין דהשתא דכתיב אחין בקרא ממילא שמעינן לה כפרשב"ם לקמן וק"ל:

בא"ד דאי לא כתיב אחי אביו ה"א דכסדרן כתיבי ואחי המת קודמין כו' עכ"ל ואין להקשות לפום סברא דהשתא אחין ל"ל דהא ליכא למימר כמו שתמצאו

לקמן דה"א אב קודם לבת כו' דהא השתא כסדרן כתיבי ולית לן לאקדומי לאב אחד מהנך די"ל דהשתא ניחא דכסדרן כתיבי איצטריך למכתב אחין לאקדומי לאב דאי לא הוה כתיבי אחין אף על גב דמסברא אחין קדמי לאב כמ"ש התוספות לקמן מ"מ כיון דאחין לא כתיבי ואב כתיב אית לן לאקדומי לאב טפי מאח וק"ל:

בא"ד וא"ת ואחין דכתב רחמנא ל"ל כו' וי"ל דאי לא כתיב כו' דאית לן לאקדומי אב לחד מהנך כו' עכ"ל וק"ל דהקדמא קרוב קודם ל"ל דע"כ לית לן לאקדומי (מכולן לאב) [לאב מכולן] דא"כ לא לכתוב אחין ודו"ק:

1) במדבר כז

- a) איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחיו
- b) ואם אין לו אחים ונתתם את נחלתו לאחי אביו
- c) ואם אין אחים לאביו ונתתם את נחלתו לשארו הקרב אליו ממשפחתו וירש אתה

2) ברייתא

- a) אב המת means שארו
- b) בן בת אב אח אחי אב is סדר נחלות

3) גמרא

- a) קשיא
 - i) אחי אב after פרשה is listed in the שארו
- b) תירוצים
 - i) One תירוץ is based on the שיטה of "קראי שלא כסדרן כתיבי" discussed below
 - ii) A second תירוץ is based on the שיטה of ירמיה ברבי יוסי also discussed below

4) "קראי שלא כסדרן כתיבי"

- a) the פסוקים must be כסדרן שלא because it's not מסתבר that אחי אב – who derives his אב through קרובות – is יורש before אב
- b) the word שארו means a קרוב and the פסוק refers to אב as שארו to teach that אב has greater קרובות than a certain other קרוב and that אב is יורש before that other קרוב
 - i) Now
 - (1) it can't be that the other קרוב over whom the אב has קדימה is אביו because – as we've already explained – even without שארו we'd know אחי אביו has קדימה over אב מסברא
 - (2) and it can't be that אב has קדימה over בן ובת because the words שארו הקרוב teach אב to preserve the קדימה of בן and בת who בהלכה have greater קרובות to the מת than אב
 - ii) so "שארו" must teach that אב has קדימה over אח

- 5) ר' ישמעאל ברבי יוסי שיטה
- a) doesn't mean **אב** – that **אב** is derived from a separate דרשה in ספרי
 - b) The **קראי** are listed בסדרן – namely **אח אב האב**
 - c) now
 - i) **"והעברתם את נחלתו לבתו"** in **והעברתם** refers to a העברת נחלה that's away from **אב**
 - ii) **"את נחלתו לבתו"** teaches that – it's only **"במקום בת"** (in favor of **בת**) that we're מעביר the נחלה from **אב** – and not **אח** במקום **אח** (in favor of **אח**)
 - iii) So that the סדר נחלות is **אב אח אב**
 - d) קשיא
 - i) say that
 - (1) **"והעברתם את נחלתו לבתו"** in **והעברתם** refers to a העברת נחלה away from **אח**
 - (2) teaches that – it's only **"במקום בת"** (in favor of **בת**) that we're מעביר the נחלה from **אח** – and that **אב** במקום **אב** (in favor of **אב**) we're not מעביר the נחלה from **אח**
 - e) דף קט. on ד"ה אימא at רשב"ם as explained by תירוצ'
 - i) To teach that **בת** has קדימה over **אח** the פסוק wouldn't need to use the special word **"והעברתם"**
 - ii) Because
 - (1) The פסוק mentions **אח** and lists **בת** before **אח**
 - (2) and for **ר' ישמעאל ברבי יוסי** the סדר in the פסוק is meaningful because **קראי** בסדרן כתיבי
 - f) In short – for **ר' ישמעאל בר' יוסי** it's because the פסוק mentions **אח** that we're דורש **אח** to teach that **אב** is יורש before **אח**
- 6) תוספות
- a) First קשיא
 - i) Why does the פסוק need to list **אח אב** when –for a reason not relevant here – we'd anyway have known that **אח אב** is יורש
 - b) קראי שלא בסדרן כתיבי that applies only for the שיטה of תירוצ'
 - i) The פסוק needs to list **אח אב** to prove that the פסוק is כסידרן on the basis that **אח אב** who derives his קריבות from **אב** can't be יורש before **אב**
 - ii) the fact alone that **אח** is listed before **אב** שארו-אב isn't enough to prove the פסוק is סברות based on **אב** to קודם **אח** because we can accept that **אח** is brought by תוספות
 - c) Second קשיא
 - i) Why does the פסוק need to list **אח** when we'd anyway know that **אח** is יורש by משמוש – the פרטים of this משמוש aren't relevant here

7) ד"ה יכול at מהרש"א

a) קשיא

- i) Since the פסוק lists אה before אב אחי – אחי ought to have first asked its second קשיא first on why אה needs to be listed before its first קשיא on why אחי אב needs to be listed

b) תירוצ

- i) אחי asks its קשיא to אב אחי first because this קשיא applies both for the שיטה of ר' ישמעאל בר' יוסי and for the שיטה of ר' יוסי שלא בסדרן
- ii) But the קשיא to אה doesn't apply to the שיטה of ר' ישמעאל ברבי יוסי because for this שיטה we've earlier explained that אה needs to be listed to make clear that אה teaches that אב is יורש before אה

8) תוספות of המשך

a) פסוק to the second קשיא of תוספות on why אה needs to be listed in the פסוק

- i) We've established that this קשיא that applies only for the שיטה of קראי שלא בסדרן כתיבי
- ii) We've also established that for this שיטה

- (1) teaches that אב has קדימה –not only over אחי אב – but also over a certain other קרוב while קרוב קודם teaches there are still קרובים who have קדימה over אב
- (2) And that אה is the קרוב over whom אב has קדימה and בן ובת are the קרובים who have קדימה over אב

iii) now

- (1) it's correct that if אה weren't listed we'd know that אה is יורש by משמוש
- (2) but we'd have said that בת is the קרוב against whom אב has קדימה by way of שארו because we'd have said that the קדימה is intended בעיקר against בת who's **listed** in the פסוק – so that אב would have had קדימה over בת – as well as over אה who wouldn't be listed and would be יורש only by משמוש

b) קשיא

- i) Now that the פסוק lists both בת and אה
- ii) Say that
 - (1) שארו says that אב goes before both בת and אה
 - (2) And that קרוב קודם puts only בן before אב

c) תירוצ

- (1) can give קדימה to אב only over one listed קרוב – and since the פסוק lists both בת and אה we apply the קדימה only against אה – but if only בת were listed we'd apply the קדימה based on שארו against בת as well as against אה who wouldn't be listed and would be יורש only by משמוש

9) מהרש"א בא"ד ואם תאמר

a) תוספות to the תירוצ of קשיא

i) Why is קודם קרוב needed to teach that אב have קדימה over בן ובת

ii) Even without קרוב קרוב קודם

(1) we'd know that אב and בת have קדימה over אה because if אה has קדימה over בת the פסוק shouldn't have listed אה and we'd then establish that אב has קדימה over בת since בת would be listed and not אה

(2) we'd also know that אב has קדימה over אה who would take only by משמוש

(3) and since we'd know that בת has קדימה over אב we'd know by שכן כל that בן has קדימה over אב

10) תוספות

a) Refer back to the תירוצ of ריב"ם to the first קשיא of תוספות on why the פסוק needs to list אה

i) The פסוק needs to list אה to prove that the פסוק is כסידרן on the basis that אה who derives his קריבות from אב can't be יורש before אב

ii) The fact alone that אה is listed before שארו-אב isn't enough to prove the פסוק is כסידרן because we can accept that אה is קודם to אב based on certain סברות brought by תוספות

11) בא"ד דאי לא כתיב at מהרש"א

a) ריב"ם to the תירוצ of קשיא

i) שלא כסידרן קראי must be necessary to teach that אה ought not to be listed

ii) because even if אה weren't listed the only way I could explain why אה needs to be listed would be by saying שלא כסידרן קראי

iii) because

(1) if the קראי were כסידרן

(2) the תירוצ that תוספות just gave to its second קשיא on why אה needs to be listed – namely because otherwise I'd say that אב is קודם לבת – no longer would apply since בת is listed before שארו-אב and the קראי are כסידרן

b) תירוצ

i) If אה wasn't listed and אה was listed I would explain בטעות that

(1) the פסוקים are כסידרן and אה needs to be listed to teach that אה is קודם to אב that's listed after אה – and I'd explain as part of my טעות that if אב were listed and not אה this would be reason enough to decide that אב would have קדימה over אה despite the סברות mentioned earlier by תוספות that support that אה goes before אב

דף קט.

רשב"ם ד"ה מלמד שהאב

[דף קט עמוד א] בפרשב"ם בד"ה מלמד שהאב כו' ואם אין לו שאר ונתתם נחלתו לאחיו כו' והעברתם את נחלתו לבתו כו' עכ"ל הכי משמע לפום סברת המקשה דהשתא דלא להקדים לאב רק הבן כדקאמר יכול יקדים לבן ת"ל כו' ומיהו האח קודם לבת כיון דלא אסיק אדעתיה הא דמשני כיון דלענין ייבום כו' א"כ אינה קמה הבת כלום תחת אביה כבנו ואחיו כפרשב"ם וק"ל:

רשב"ם ד"ה קראי שלא כסדרן

בד"ה קראי שלא כסדרן כו' דקראי צריכי כו' ובן אין לו עיין עליו כו' וכן כולן עכ"ל בן ובת קראי דצריכי הוא להקדים בן לבת כדלקמן אלא משום אחין הוצרך לפרש כן מיהו התוספות לעיל כתבו דבאחין לא הוצרך למכתב משום זה כיון דנחלה משמש כו' ולמאי דמסיק לקמן וא"א להקדים בן לבת מדכתיב והתנחלתם אותם לבניכם גו' ניהא טפי ודו"ק:

1) גמרא

- a) The order of the list of relatives is written – rely on the relative order of different relatives to set out the relative order of different relatives

2) רשב"ם

a) קשיא

- i) Then the father could have said only ונתתם את נחלתו לקרוב אליו ממשפחתו פסוק
ii) Why does the father need to list other relatives and not just the son?

b) תירוצ

- i) For each of these relatives we're at a point meaning that if that relative was in line for inheritance but died before the father whose inheritance is being distributed then the relatives of that father are by inheritance by inheritance

3) מהרש"א

a) קשיא

- i) It's correct that the father teaches for the father and other relatives
ii) But the father should have noted that the father anyway needs to set out the father to teach that the father is the father

b) First תירוצ

- i) The father refers only to the father when the father says that the only purpose of the father to list a relative is to teach that there is inheritance for inheritance of that relative

c) to the first תירוצ קשיא

- i) See the father on inheritance at the father and other relatives

ii) Now

- (1) There is no need for a special לימוד to teach משמוש of אח of יוצאי יריכו
(2) Because once there is משמוש of יוצאי יריכו בן there would automatically be אבי המת of בן of אח in his role as בן of אח to משמוש

d) Second תירוצ

- i) That בן is לבת from דף קי: we already know קודם לבת בן

רשב"ם ד"ה אימא

רשב"ם לפי הגהת וסדור מהרש"א

אימא דהאי והעברת אחין דקיימא קמן קאי וקאמר והעברת מן האחין לתת לבת הא אין בת אחין יורשין אותו ואכתי אב מנלן דירית מקמי [אח]: ואי אתה מעביר נחלה מן האב ואפילו במקום בת. הך לאו דוקא מקרא משתמעא מידי אלא הכי קאמר מהאי קרא לא תילף דבת קודמת לאב דלא מיירי קרא באב אלא באחיו אלא לעולם אימא לך דאב קודם לבת דהוא קרוב טפי:

אם כן דלגלויי אתא האי והעברת דאחין ירתי במקום שאין בת לא ליכתוב והעברת דממילא שמעינן לה מדכתיב ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחיו דהא להאי תנא כסדרן כתיבי דהא לא דריש שארו לאב דנימא שלא כסדרן כתיבי: ואי משום דדייקינן ואי אתה מעביר נחלה מן האב ואפילו במקום בת הך דיוקא לאו מהעברת שמעינן לה דאדרבה מוהעברת איכא למידק אתה מעביר נחלה מן האב במקום הבת:

שארו זו אשתו. וכו'

מהרש"א

בד"ה {מגיהין לרשב"ם כדלעיל} וכ"ה בפירושים ישנים ואפשר שהכריחו לפרש דהאי דיוקא דקאמר ואי אתה מעביר נחלה מן האב במקום בת לאו דוקא אקרא משתמע כו' משום דא"כ לא הוה משני מידי לפי פירושו דמשני "והעברת למה ליה דאחין דירתי במקום שאין בת ממילא אשתמע" {ד}הא איצטריך שפיר לדיוקא דאי אתה מעביר נחלה מן האב במקום בת

מיהו התוספות לא ניחא להו לפרש כן דמ"מ כיון דאיכא למימר האי דיוקא ואיכא למימר האי דיוקא מנליה למידק אתה מעביר נחלה מן האב במקום בת ומאי אולמיה האי דיוקא מהאי

ומזה פירשו התוספות דודאי האי דיוקא דפריך אימא ואי אתה מעביר נחלה מן האב אפילו במקום בת נמי מקרא משתמע ומשני ליה דוהעברתם לא משמע הכי

דאין זו העברה מאח לבת א"נ כפרשב"ם דלהא לא הוה איצטריך והעברתם ודו"ק:

- 1) ר' ישמעאל ברבי יוסי שיטה – גמרא
 - a) ספרי in דרשה at all is derived from a יורש – that אב doesn't mean שארו
 - b) The פסוקים on סדר נחלה are listed כסדרן namely אחי האב – and since אב isn't mentioned we know his קדימה only by this דרוש
 - "ואם אין לו בן והעברתם את נחלתו [מן אב] לבתו [של מת]" – מילף אשר אב יש לו קדימה ואשר אף על פי כן מעבירין נחלה מן אב במקום בת [לטובת בת]
 - ומדייקין ואי אתה מעביר נחלה מן אב במקום אחין [לטובת אח] – למילף דאב קודם לאח
 - c) It follows that the סדר of נחלות is אב אח אחי אב
- 2) רשב"ם as understood by the גמרא of the המשך
 - a) "ואימא" of קשיא
 - i) Maybe והעברתם teaches that
 - "במקום בת אתה מעביר נחלתו מן האב לטובת הבת (1)
 - ואי אתה מעביר נחלה מן אב אפילו במקום בת" (2)
 - ii) So that אב has קדימה even over בת and the סדר is אח בת אב
 - b) אם כן תירוץ
 - i) To teach that בת has קדימה over אח the פסוק wouldn't need to use the special word "והעברתם"
 - ii) Because the סדר of the פסוקים has בת before אח and ר' ישמעאל ברבי יוסי says that קראי כסדרן כתיבי
- 3) מהרש"א as explained by רשב"ם
 - a) אם כן תירוץ of רשב"ם to קשיא
 - i) But the שיטה of "ואימא" said that והעברתם is needed also to be מדייק that אב have קדימה over בת
 - b) מהרש"א as explained by רשב"ם of תירוץ
 - i) The פסוק doesn't derive the קדימה of אב over בת from the פסוק – instead the מקשן says that since לשיטתו the פסוק deals only with אח no דין can be derived from the פסוק on the קדימה of אב and we can then rely on סברא to say that אב has קדימה even over בת because אב is טפי קרוב
 - ii) The תרצן answers
 - (1) Part 1
 - (a) the פסוק isn't needed to teach העברה from אח to בת because – as we've already explained – the סדר of the פסוקים has בת before אח and for ר'

the order of the פסוקים is meaningful because they're
כסדרן יוסי

(2) part 2

(a) nor is the פסוק needed to teach the שיטה of ואימא that אב has קדימה over
בת since this שיטה relies on סברא to teach the קדימה of אב over בת

4) מהרש"א as explained by תוספות

a) רשב"ם to קשיא

i) Why would the מקשן of "ואימא" think that a סברא that says אב has קדימה over בת
is stronger than a סברא that בת has קדימה over אב

b) תוספות of שיטה

i) In fact it's based on והעברתם that מקשן of "ואימא" is מדייק that "ואי אתה מעביר
בת קדימה over אב – namely that אב has קדימה over בת

ii) The תרצן answers either

(1) Part 1

(a) from אה to בת doesn't count as העברה in the פסוק for a reason set
out in תוספות that's not relevant here – note that this “part 1” is slightly
different from the “part 1” of רשב"ם mentioned earlier

(2) Part 2

(a) So והעברתם must instead teach – in accordance with the הלכה and
contrary to the שיטה of the מקשן – that there is a העברה from אב to בת
and אב has קדימה over בת

5) מהרש"א

a) The שיטה of the מקשן can also be explained this way

i) Part 1 – the same was Part 1 of the מהלך of רשב"ם

(1) the פסוק isn't needed to teach העברה from אה to בת because – as we've
already explained – the סדר of the פסוקים has בת before אה and for ר'
כסדרן יוסי the order of the פסוקים is meaningful because they're

ii) part 2 – the same as Part 2 of תוספות

(1) So the פסוק must instead teach – contrary to the שיטה of the מקשן – that
there is a העברה from אב to בת and בת has קדימה over אב

רשב"ם ד"ה ומשני

[דף קט עמוד ב] בד"ה ומשני וכי כו' דלכך הנו"ן תלויה וגם מדקרי ליה לוי
כו' וכדכתב בד"ה ובני משה גרשום כו' עכ"ל כל זה ראייה דהאי בן מנשה
מפרש לה בן משה מיהו הא דגרשום בן משה הוא לא הוה איצטריך לאתויי
לכאורה מקרא דד"ה דבאורייתא מפורש דגרשום בן משה ואפשר משום דשם

מפורש בני גרשום שבואל הראש דהיינו יהונתן ששב לאל כדלקמן לכך מייתי
האי קרא דד"ה ודו"ק:

דף קי.

רשב"ם ד"ה אבוה דאימי'

[דף קי עמוד א] בד"ה אבוה דאימיה כו' יתרו הס' ד ואח"כ צ"ל הגה"ה ונראה
בעיני דה"ג אלא אי אבוה דאימא מיוסף כו' יותר מיהונתן הגה"ה ואח"כ מ"ה
פוטיאל כו' כצ"ל ואין הגה"ה זו מפרשב"ם ור"ל לפום הק' סברא גריס אבוה
דאימא בלא יו"ד והוה נמי ממש אבוה דאימא דהיינו אמה של אשת אליעזר
והוה דור א' יותר רחוק מיהונתן משא"כ לפרשב"ם דאבוה דאימא ע"כ לאו
ממש אלא דור ד' או ה' וק"ל:

1) גמרא

- a) because משה married יתרו בת instead of טובים
b) his grandson יהונתן the son of גרשום – the fourth דור to יתרו – was a מיכה to כהן

1	יתרו
2	בת יתרו למשה
3	גרשום
4	יהונתן

c) קשיא

- i) A דרוש not relevant here teaches that אלעזר married יתרו בת so that
יהונתן was even closer to יתרו than דור ג' was פינחס

יתרו
בת יתרו לאלעזר
פינחס

d) רשב"ם as explained by תירוצ' ד

- i) פינחס had the advantage of being a descendant of יוסף as well as a descendant
of יתרו

2) רשב"ם

a) The גמרא means that Either

- i) או דאבוה דאימי' (דפינחס) ה' בן יתרו – ואימא דאימי' (דפינחס) היתה בת יוסף

אבוה דאימי' בן יתרו ואימא דאימי' בת יוסף	
1	יתרו
2	בן יתרו (אבוה דאימי' דפינחס) בת יוסף (אימא דאימי' דפינחס)
3	אם פינחס
4	פינחס

- ii) או דאבוה דאימי' (דפינחס) ה' בן יוסף – ואימא דאימי' (דפינחס) היתה בת יתרו

אבוה דאימי' בן יוסף ואימא דאימי' בת יתרו	
--	--

1	יוסף	יתרו
2	בן יוסף (אביו) דאימי' דפינחס)	בת יתרו (אימא דאימי' דפינחס)
3	אם פינחס	
4	פינחס	

b) קשיא

i) still יהונתן was no more than יתרו to דור ה' – the same as

c) תירוץ

i) Must be that the גמרא isn't מדייק and actually there was another דור between יתרו and יוסף and the children of פינחס

ii) so that פינחס was דור ה' that's one דור more distant than יהונתן

3) רשב"ם in הג"ה of שיטה – מהרש"א

a) The גמרא is in fact מדייק that פינחס was דור ה' because the correct גרסא in the גמרא is "דאימא" instead of "דאימה"

i) "או דאביו דאימה (של אם פינחס אשת אלעזר) ה' בן יוסף – ואמה דאימה (של אם פינחס אשת אלעזר) היתה בת יתרו

1	יוסף	יתרו
2	בן יוסף (אביו) דאימא דאשת אלעזר)	בת יתרו (אימא דאימא דאשת אלעזר)
3	אם אשת אלעזר	
4	אשת אלעזר אם פינחס	
5	פינחס	

ii) או דאביו דאימה (של אם פינחס אשת אלעזר) ה' בן יתרו - ואמה דאימה (של אם פינחס אשת אלעזר) היתה בת יוסף

1	יתרו	יוסף
2	בן יתרו (אביו) דאימא דאשת אלעזר)	בת יוסף (אימא דאימא דאשת אלעזר)
3	אם אשת אלעזר	
4	אשת אלעזר אם פינחס	
5	פינחס	

דף קי:

רשב"ם ד"ה ששב

בד"ה ששב לא-ל כו' שגלה מטה דן ופסלו כו' בגין חיי וכיון שעמד דוד כו' הד"א כצ"ל והוא מלשון ירושלמי וק"ל:

גמרא פשוט נבילתא

גמ' פשוט נבילתא כו' כצ"ל בגמרא ובפרשב"ם ובתוספות וק"ל:

דף קי:

רשב"ם ד"ה אמר לי' אביי ורשב"ם ד"ה אמר לי' רב פפא

[דף קי עמוד ב] בפרשב"ם בד"ה א"ל אביי כו' והכי איבעי ליה למכתב איש כי ימות וזרע אין גו' עכ"ל דקדק לפרש בדברי אביי הכא וכן לקמן דלא ה"ל למכתב רק וזרע אין לו גו' משום דודאי לפי סברת אביי לא איצטריך לאשמועינן דבת נמי בת ירושה היא כדמסיק אביי והיא מוכל בת יורשת נחלה נפקא אבל בדברי רב פפא דקדק לפרש למכתב לבנו ולבתו אבל וזרע אין לו וגו' ודאי דלא ה"ל למכתב דא"כ לא הוה ידעינן דבת יורשת נחלה כלל ולא הוה מוקמינן ליה אלא בבן ומיהו מה שפירש בדבור הזה וסד"א היכא דלית בן ונתתם את נחלתו לאחיו לו גו' כו' ה"נ אין בתו יורשתו דאין כו' עכ"ל אין זה לפי סברת אביי דודאי בת נמי בת ירושה היא ולא איצטריך כלל האי קרא דהכא אלא להקדים בן לבת אלא לפי מה שהבין רב פפא בדברי אביי דליכא קרא דבת נמי בת ירושה היא פירש כן ודו"ק:

בד"ה אמר ליה רב פפא כו' ומשום דאתא קרא לאשמועינן כדרכי לא הוה מצי למכתב לבנו ולבתו כו' עכ"ל לפי מה שפירש רשב"ם לעיל דירושת הבן דריש ליה רבי מהכא ושלא כדברי התוספות שכתבו דרבי דמוקי והעברתם שאין לך מעביר כו' אין זה צורך שום דרשה קשה דה"ל לרב פפא להקשות הכא בפשיטות {(דא"כ)} {דאי נמי} בת נמי בת ירושה היא איצטריך למכתב והעברתם כדרכי ואביי נמי דמשני כפי' רשב"ם דבת ישנה בכלל ירושה וה"ל למכתב וזרע אין וגו' כו' הא איצטריך למכתב והעברתם גו' לכדרכי ללמוד מיניה ירושת הבן מן האם וי"ל דודאי אי אשמועינן הכא דבת נמי בת ירושה היא שפיר כתב לה בלישנא דוהעברתם למילף מיניה ג"כ ירושת הבן מן האם אבל כיון דכבר כתיב דבת נמי בת ירושה היא לא ה"ל למכתב הכא ונתתם את נחלתו לבתו לאשמועינן דבת נמי יורשת היא אלא ה"ל למכתב דבן יורש אמו וק"ל:

1) First הקדמה

a) במדבר כז

i) איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחיו

b) במדבר לו

i) וכל בת יורשת נחלה ממטות בני ישראל לאחד ממשפחת בית אביה תהי' לאשה למען ירשו בני ישראל איש נחלת אבותיו

2) Second הקדמה

a) דף קט: at ברייתא

- i) רבי
- בכולן נאמר בהן נתינה וכאן [בקרא דוהעברתם] נאמרה בהן העברה (1)
- שאין לך שמעביר נחלה משבט לשבט אלא בת (2)
- b) ד"ה הואיל at דף קט: at רשב"ם
- i) בן יורש את אמו and בעל יורש את אשתו that וזהעברתם derives from רבי
- c) ד"ה טעמא at דף קי. at תוספות
- i) העברה of לשון the and mentions only that the וזהעברתם derives no דין at all from רבי applies to ירושת בת because this ירושה can lead to נכסים from one שבט to another
- 3) דף קי. at גמרא
- a) שאלה
- i) מנלן דהבנים קודמים לבנות
- b) תשובה
- i) דכתיב איש כי ימות ובן אין לו וזהעברתם את נחלתו לבתו
- ii) טעמא דאין לו בן הא יש לו בן בן קודם
- 4) below מבאר and רשב"ם that רב פפא and אביי of שקלא וטריא
- a) רב פפא of קשיא First
- i) Maybe וזהעברתם teaches only that if there's a בת and no בן then there's a נחלה of the entire העברה to בת
- ii) The פסוק doesn't deal with the דין where there is both בן and בת – and it's possible that בן and בת share equally
- b) אביי of תירוצ' First
- i) If בן and בת share equally it can't be that a פסוק is needed to teach that where there's only a בן or a בת that person is יורש the entire נחלה
- c) רב פפא of קשיא Second
- i) Maybe the פסוק is needed to teach that a בת is also a ירושה בת in the first place
- d) אביי of תירוצ' Second
- i) We already know that a בת is a ירושה בת from "וכל בת יורשת נחלה"
- 5) ד"ה אמר לי' אביי at מהרש"א by אביי of תירוצ' first on רשב"ם to הקדמה
- a) אביי of כוונה the first תירוצ' of אביי based on the actual מפרש רשב"ם is first
- b) אביי of תירוצ' first then explains that רב פפא misunderstood רשב"ם and this is why אביי קשיא to רב פפא followed with his second
- 6) אביי of כוונה – actual – רשב"ם
- a) אביי of תירוצ'

- i) If **בן** and **בת** are equals then they both count the same as "זרע" and the פסוק that starts **איש כי ימות וזרע אין לו ונתתם את נחלתו לאחיו** should have read this way: **איש כי ימות וזרע אין לו ונתתם את נחלתו לאחיו**
- ii) So it must be that **בן** is קודם לבת and the פסוק needs to teach that still – if there's no **בן** – then **והעברתם כל נחלתו לבתו**
- b) שאלה
 - i) Why wasn't אביי in his תירוץ concerned that maybe **בן** and **בת** are equals and the פסוק can't say "זרע אין לו" because unless the פסוק mentions **בת** we might have thought that **בת** has no ירושה דין altogether and doesn't count as זרע for the purpose of ירושה
- c) תשובה
 - i) אביי realized – and assumed that רב פפא would understand – that the פסוק of **בת ירושה** already teaches that **בת** is a ירושה
- 7) רב פפא as misunderstood אביי of תירוץ – רשב"ם
 - a) רב פפא
 - i) didn't realize that אביי relies on **וכל בת וכו'** to teach that **בת** is a ירושה and thought that as a result it couldn't be that אביי answered that if רב פפא is correct the פסוק should have said **זרע אין לה**
 - ii) instead רב פפא thought that אביי answered only that
 - (1) if **בן** and **בת** are equal the פסוק wouldn't need to deal at all with the העברה case where there's only **בת**
 - (2) and it would have been enough for the פסוק to say **"ואיש כי ימות ונתתם נחלתו לבנו ולבתו"**
 - b) that's why רב פפא then asked his second קשיא אביי
 - i) קשיא
 - (1) I can say that **בן** and **בת** are equal
 - (2) and the reason that the פסוק doesn't say **לבתו** and **לבנו** is that **והעברתם** is needed to show that **בת** is a ירושה also where there's only **בת** and there's a total העברה from one שבט to another
 - c) אביי of תירוץ
 - i) We already know this from **נחלת ירושת נחלה**
- 8) ד"ה אמר לי רב פפא at מהרש"א
 - a) **והעברתם** from ירושת הבן מאמו רבי derives that רשב"ם of שיטה to קשיא
 - i) For אביי
 - (1) How can אביי derive from **נחלת ירושת נחלה** that a **בת** is a ירושה and say that **בן** and **בת** aren't שוין because otherwise the פסוק shouldn't have said **"איש כי ימות וזרע אין לו ונתתם"** and instead should have said that **"איש כי ימות וזרע אין לו ונתתם"**

(2) When the פסוק can't say ונתתם נחלתו לבנו ובתו and needs to say והעברתם to teach ירושת הבן מאמו

ii) For רב פפא

(1) Why doesn't רב פפא more simply say to אביי that it's possible that בן ובת are equal and the פסוק can't say ובתו לבנו ובתו because the פסוק needs to say והעברתם to teach ירושת הבן מאמו

b) תירוצ

i) Part 1

(1) The פסוק wouldn't rely on והעברתם to teach only that מאמו בן ירושת because then the פסוק would have preferred to say directly that אמו בן יורש

(2) But if the פסוק also teaches that בת ירושה בת we understand that the פסוק uses the word "והעברתם" to imply both דינים

ii) Part 2

(1) This explains why אביי holds there's no need for והעברתם since וכל בת ירושת הבן can't teach only because otherwise ירושת הבת already teaches מאמו

(2) This also explains why רב פפא needs to ask that והעברתם is needed for because otherwise it would be clear that והעברתם can't teach ירושת הבן מאמו

תד"ה האיש את אמו

תוס' בד"ה האיש את אמו כו' בין לירש בין להוריש דמ"ל זכרים ומ"ל נקבות כו' עכ"ל בנקבות לירש נמי נסבת נחלה ע"י בעלה מ"מ בירושה גופה אם לא תנשא אח"כ לבעל שהוא משבט אחר לא תסוב הנחלה משא"כ בבן דבירושה גופה מוסב נחלת האם וק"ל:

דף קיא.

תד"ה קל וחומר לשכינה

[דף קיא עמוד א] בד"ה ק"ו לשכינה כו' ועוד אמר בספרי כו' ואמשה רבינו אמאי נקט י"ד ודוחק כו' היינו הקדוש ברוך הוא כו' עכ"ל ר"ל דמלך וכהן גדול משמע דכולה אמשה קאי ולא אקב"ה והוא סתירה לפי' ר"ת ומיהו לא ניתא להו לפרש דנקט י"ד משום מלך וכ"ג ז' משום כל חד דאם כן תקשי נמי אין זה ק"ו דמן הדין יש להיות כך ודו"ק:

1) גמרא

a) "ויאמר ה' אל משה ואביה ירק בפני' הלא תכלם שבעת ימים קל וחומר לשכינה י"ד יום"

- b) אלא דיו לבא מן הדין להיות כנדון
- 2) מהרש"א as explained by תוספות
- a) קשיא
- i) Why does the גמרא assume that without דיו the כלימה would have been 14 days
- b) רבינו תם by תירוצ
- i) The גמרא assumes that there was a הקפדה by the שכינה to מרים
- ii) Now
- (1) a father and mother each has five חלקים in a child and the שכינה has 10
- (2) So the כלימה caused by the הקפדה from the שכינה should be double the כלימה caused by the הקפדה from a father
- c) First קשיא
- i) then – even without the קל וחומר – based on the direct חשבון of תם the רבינו תם should be 14 days
- d) Second קשיא
- i) משה רבינו says the הקפדה wasn't by the שכינה but was by משה רבינו
- 3) מהרש"א
- a) קשיא
- i) כהן גדול and as מלך משה also says that the הקפדה by משה was both as
- ii) Why doesn't תוספות answer that the חשבון of 14 days is calculated based on seven days for מלך and seven days for כהן גדול
- b) תירוצ
- i) The first קשיא of מהרש"א to רבינו תם would still apply: then even without a קל וחומר the כלימה should be 14 days based on the direct חשבון

תד"ה מקיש

בד"ה מקיש מטה כו' והא דדרשי' נמי וירש כו' הוה מוקמינן בבן הבן דוקא כו' עכ"ל ר"ל אבל בת הבן וכל אינך דלקמן לא הוה ידעינן אפי' לירש אי לאו בן אין לו עיין עליו {ובת אין לו} ולא הוה מקשינן ירושה שניה לראשונה לענין להקדים בן הבת לבת הבן אלא לענין שירש בן הבן אבל בת הבן לא תירש כלל אי לאו בן אין לו עיין עליו {וכן בן הבת ובת הבת לא ירשו כלל אי לאו בת אין לו} ודנקט לקמן גבי דרשת בן אין לו עיין כו' נמי בן הבן אגב אחריני נקט ליה דבן הבן שפיר שמעינן ליה מהיקשא דירושה שנייה לראשונה ובגליון תוספות מצאתי וז"ל אכתי אמאי איצטריך אין לו דבת למשמוש נילף לה ממשמוש דבן בהיקשא דמטות כו' ודו"ק:

- 1) ר"י שיטה – תוספות
 - a) "ממטות" is מקיש נכסי אב to נכסי אב – as a result we derive that בן has קדימה over בת in the same as בן has קדימה over בת in נכסי אב – namely בן דינה has קדימה over בת דינה in the נכסים of דינה
 - b) "וירש אותה" teaches by היקש from ראשונה to ירושה שני' that בן is קודם to בת in a נחלה from אבי אב – namely where יעקב died and דינה had already died then בן דינה has a קדימה over בת דינה in the נכסים of יעקב that come to both בן and בת from יעקב by משמוש in the קבר of דינה – the פרטים of the היקש from ראשונה aren't relevant here
- 2) תוספות as explained by דף קטו. at ברייתא
 - a) "בן אין לו" teaches that בן הבן and בת הבן are יורש from כבר by משמוש from קבר
 - b) "בת אין לו" teaches that בת הבת and בן הבת are יורש by משמוש from כבר by שמתה כבר from משמוש from קבר
- 3) תוספות
 - a) קשיא
 - i) We established from וירש אותה and its היקש of ראשונה that ירושה שני' לירושה ראשונה for the benefit of (בן הבת) and בת דינה and בן דינה are ממששין in קבר דינה for the benefit of (בן הבת) and בת הבת and it's a שכן כל that there's משמוש for בן הבת and בת הבת
 - b) מהרש"א as explained by תירוצ'
 - i) The היקש of ירושה שני' לירושה ראשונה teaches at first only that בן הבן is יורש by משמוש
 - ii) That's why the בן אין לו of בן is needed to teach that בת הבת is also יורשת by משמוש and the בת אין לו of בת is needed to teach that בן הבת and בת הבת are also יורשין by משמוש
 - iii) But once I know from בן אין לו and בת אין לו that there is also משמוש for בת הבת as well as for בן הבת and בת הבת we rely on the היקש to teach further that – in taking נכסים by משמוש – בן דינה has קדימה over בת דינה and by way of שכן כל that בת הבת is קודם to בן הבת
- 4) מהרש"א
 - a) קשיא
 - i) Then why does the ברייתא say that from בן אין לו we also derive משמוש for בן הבת
 - b) תירוצ'
 - i) "אגב אחריני נקט לי"
 - c) גליון by קשיא
 - i) Once we know from the היקש and from בן אין לו that there is משמוש for בן הבת and בת הבת why does the גמרא need to derive from בת אין לו that there is משמוש

מקיש that's ממשות the –בת הבת and בן הבת for
נכסי אב to נכסי אם

דף קיא:

בא"ד ולמאן דדריש

[דף קיא עמוד ב] בא"ד ולמאן דדריש בעל משארו איצטריך לעבור עליו בב' לאויין כו' עכ"ל רצונם לומר דלמאן דלית ליה ירושת הבעל אלא מדאיצטריך לא תסוב שני פעמים כדלקמן איצטריך שפיר לא תסוב ב' פעמים אחד ללאו בהסבת הבן ואחד ללאו בהסבת הבעל ואי לאו הכי לא הוה ידעינן כלל ירושת הבעל אבל למאן דדריש ירושת הבעל משארו ע"כ בלאו דלא תסוב אחד הוה ידעינן שפיר הסבת בעל כמו בבן ולא איצטריך ב' לא תסוב אלא לעבור ב' לאויין בכ"א משניהם וק"ל:

רשב"ם ד"ה מפסקי קראי

בפרשב"ם בד"ה מספקא קראי כו' והקרוב אליו שהוא מאוחר אתה עושה מוקדם עכ"ל בגליון אף על גב דלרבא נמי הקרוב אליו קאי אדלעיל ל"ק ליה אלא לאביי דצריך לאוקמא שארו אדלבתריה והקרוב אליו אדלעיל ומפסקי באמצע הציווי ושדי נמי למ"ד דלשארו על הקרוב עכ"ל הגליון והוא דחוק ול"נ דהקרוב אליו קאי שפיר אשארו דסמיך ליה לרבא דאשתו נקראת קרובה כדדרשינן כי אם לשארו הקרוב גו' אין שארו אלא אשתו ורשב"ם שפירש נמי בברייתא והאי דכתיב הקרוב אליו מסקנא דההוא קרא הוא דכתיב ואם אין אחין כו' היינו לאביי אבל לרבא לא קאי אדלעיל ודו"ק:

1) קרא

a) ואם אין אחים לאביו ונתתם את נחלתו לשארו הקרוב אליו ממשפחתו וירש אותה

2) ברייתא

a) שארו זו אשתו ללמד דאיש יורש את אשתו

3) גמרא

a) קשיא

i) The simple meaning of the פסוק is that אשה יורשת את בעלה

b) רשב"ם as explained by אביי of תירוצ

i) Read the פסוק this way:

ואם אין אחים לאביו ונתתם את נחלתו להקרוב אליו ממשפחתו – שארו וירש אותה

4) אביי of תירוצ of the ביאור – רשב"ם

- a) ונתתם את נחלתו להקרוב אליו ממשפחתו first פסוק teaches that
- b) שארו וירש אותה that מילתא אחריתי the פסוק then teaches
- 5) גמרא of המשך
- a) רבא by קשיא
- i) ונתתם to move פסוק and to move שארו to the end of the פסוק the מפסיק is אביי i) פסוק the beginning of the
- b) רבא by תירוצ
- i) ונתתם את נחלת שארו לו וירש אותה: פסוק this way Explain the
- 6) גליון
- a) שאלה
- i) הקרוב אליו רבא do What does
- b) תשובה
- i) ואם אין אחים לאביו הקרוב אליו ממשפחתו ונתתם את נחלת פסוק this way: reads רבא i) שארו לו
- c) קשיא
- i) ונתתם by moving פסוק the מפסיק too is רבא i)
- d) תירוצ
- i) ונתתם of ציווי the מפסיק is אביי but מפסיק קראי רבא that אין הכי נמי i) שארו and not to והקרוב to apply it
- 7) מהרש"א
- a) דוחק of the גליון תירוצ The
- b) גליון of the קשיא תירוצ to
- i) reads פסוק this way: רבא i)
- ונתתם את נחלת שארו הקרוב אליו ממשפחתו לו וירש אותה
- 8) מהרש"א of המשך
- a) ונתתם את נחלתו להקרוב אליו first פסוק teaches that – רשב"ם of פירוש The
- applies – שארו וירש אותה that מילתא אחריתי the פסוק then teaches the מפסיק and the ממשפחתו
- רבא and not for אביי only for

תד"ה לו משפט הבכורה

תוס' בד"ה לו משפט הבכורה השתא לא שייך למפרך אפילו בלא הנך קראי כו' עכ"ל דהכי משמע להו דלרבא לא קאי דרשה דאביי ודרב נחמן ב"י מדקאמר אלא אמר רבא כו' אבל לרב נחמן ב"י קאי דרשה דאביי ולא קאמר אלא אמר רב נחמן ב"י ובגליון הקשה ר"א כיון דמאוננו ולא אונה ממעטינן אלמון שנשא

בתולה ומהשתא מאשר ימצא לו נמעט אפי' בחור שנשא בתולה ונראה דלעולם הוה מוקמינן ליה בבחור שנשא אלמנה דלא שמעינן ליה מאלמון שנשא בתולה דה"א היכא דהוי אונן אף על גב דלא הוה אונה ה"א נוטל פי שנים דמגו דשקיל דידיה שקיל דידיה עכ"ל גליון וק"ל:

תד"ה הוא יורש

בד"ה הוא יורש כו' דמדקפיד בסבת הבעל ולא קפיד כו' עכ"ל דמאן דיליף ליה ירושת הבעל משארו ודאי דאיכא הסבה בירושת הבעל כמו בבן ואיכא לאוקמא לא תסוב אתרוייהו כמ"ש לעיל דתרוייהו משמע מיניה אבל הסבת האשה ודאי דלא משמע בהני קראי דהסבה ודו"ק:

דף קיב.

תוספות ד"ה אימא דנפלה

[דף קיב עמוד א] בד"ה אימא דנפלה כו' תימה כו' הל"ל דפנחס ויאיר ירשו מאמם כו' עכ"ל ר"ל דודאי מעיקרא דפריך דלמא דזבין מזבן דאתא קרא להראות עושרם הל"ל נמי דפנחס ויאיר ירשו מאמם כו' אלא דגדולה מזו יש להקשות דאיכא למימר דקרא לאו בירושה כלל משתעי כפרשב"ם מיהו השתא נמי דמשני ליה דזבין מזבן לא מצית אמרת כו' מ"מ כיון דאכתי לא מיתרצי מירשו מאמם ואתי קרא להראות עושרם ל"ל לדחוק עצמו למפרך משדה חרמים ודו"ק:

1) יורש את אשתו is בעל that לימודים – גמרא

a) First לימוד

i) ואלעזר בן אהרן מת ויקברו אותו בגבעת פינחס בנו

ii) Since the פינחס that מוכרח it's גבעת אלעזר and not גבעת פינחס נכסים were called אלעזר these נכסים from his father יורש wasn't

iii) Must be that יורש אשתו and the פסוק teaches that יורש נכסי אשתו was פינחס

b) Second לימוד – "ואומר"

i) ושגוב הוליד את יאיר ויהי לו ... ערים ...

ii) How did יאיר have נכסים that שגוב didn't have

iii) Must be that יורש אשתו and the פסוק teaches that יורש נכסי אשתו was יאיר

2) גמרא

a) קשיא

i) Why are two לימודים needed

- b) תירוץ
- There is this קשיא to the first לימוד – maybe the נכסים had belonged to אשת אלעזר the mother of פינחס – אלעזר wasn't יורש these נכסים because בעל is not יורש אשתו and instead פינחס was יורש these נכסים from his mother אשת בן יורש את אמו and the פסוק teaches that
- c) קשיא
- The same קשיא applies to the second לימוד – maybe the פסוק teaches that בן יורש את אמו
- d) תירוץ
- There's no need for two פסוקים to teach that בן יורש את אמו so it must be that one פסוק teaches that בעל יורש את אשתו
- e) קשיא as explained by מהרש"א
- Why do you assume that the פסוקים teach דיני ירושה at all
 - נכסים and the פסוקים mention the נכסים the קונה might have been יאיר and פינחס only להראות the עושר of both פינחס and יאיר
- f) תירוץ
- if פינחס was קונה his נכסים they'd be חוזר ביובל and פינחס wouldn't have been חוזר ביובל in נכסים that are חוזר ביובל his father אלעזר קובר
- g) קשיא
- Maybe פינחס took his נכסים as שדה חרמים that isn't חוזר ביובל
- 3) תוספות
- Instead of asking the דוחק of שדה חרמים why doesn't the גמרא ask that possibly both פינחס and יאיר were מאמם יורש and the פסוקים mention their נכסים only להראות the עושר of both פינחס and יאיר
- 4) מהרש"א
- a) שאלה
- When the גמרא first asked that maybe the purpose of the פסוקים is להראות עשרם and not to teach הבעל ירושת הבעל
 - Why didn't the גמרא suggest that maybe they took their נכסים by ירושה מאמם
- b) תשובה
- The גמרא preferred the stronger קשיא that maybe they bought the נכסים and no ירושה was involved altogether
 - But – once the גמרא answered that this isn't possible for פינחס because then the נכסים would be חוזר ביובל – in order to ask again that maybe the purpose of the פסוק is "להראות עשרם" while at the same time avoiding the דוחק of שדה חרמים – ירושה מאמם by נכסים תוספות needs to suggest that they took the

תוספות בא"ד ונראה לר"י

בא"ד ונראה לר"י כו' וה"פ דברייטא כו' תקנתא לנחלת האם וכ"ת כו' ומיתורא דקרא כו' עכ"ל יש לדקדק דמ"מ מה השיב אביי לרב פפא דכיון דהתנא גופיה אית ליה דמצינן למימר דלא אתא קרא למיעבד תקנתא אלא לנחלת האב אף על גב דכתיב יורשת ב' מטות א"כ מיתורא דקרא נמי לא שמעי' מידי דהא איכא למימר כקושית התנא לעבור בב' לאוין וקראי דפנחס ויאיר איכא למימר כקושית דרב פפא דאתי קראי להראות עושרם וי"ל דודאי התנא סמך עיקר מלתא איורשת ב' מטות דמשמע דאתי קרא למעבד תקנתא נמי לנחלת האם אלא לרווחא דמלתא קאמר הכי וכ"ת בסבת הבן כו' ת"ש לא תסוב כו' ולית לן לדחוקי במלתיה כיון דאיכא נמי יתורא דקראי ודו"ק:

בסיוע ר' אליעזר מנחם פאלגער

1) First – הקדמה פסוקים

- a) וכל בת יורשת נחלה ממשות בני ישראל לאחד ממשפחת בית אביה תהי' לאשה למען יירשו בני ישראל איש נחלת אבותיו
- b) לא תסב נחלה לבני ישראל ממטה אל מטה כי איש בנחלת בית אבותיו ידבקו בני ישראל
- c) ולא תסב נחלה ממטה למטה אחר כי איש בנחלתו ידבקו מטות בני ישראל

2) Second – הקדמה

- a) The word ממשות in the first פסוק teaches that the פסוקים of תסב לא deal with an אשה who is a ירושה of בת אב as well as with an אשה who is a ירושה of בת אב

3) Third – הקדמה

- a) שאלה
 - i) How might there be נחלה if an אשה who is a ירושה of בת אב and is from שבט ראובן is שבת שמעון to a בעל from שבט שמעון
- b) תשובה
 - i) Either by נחלה her יורש and is שבת שמעון who will be of סבת בן
 - ii) Or by נחלה her יורש is בעל if סבת בעל

4) Fourth – הקדמה

- a) in a ברייתא ר' ישמעאל says
 - i) Since two פסוקים of תסב לא can't both teach a לאו for סבת בן it must be that one בעל יורש את אשתו and proves that סבת בעל לאו for is a פסוק
 - ii) The ברייתא brings another ראי that בעל יורש את אשתו from פינחס and יאיר – the פירוש of this ראי and of a פירוש to this ראי (להראות את עשרם) aren't relevant to this מהרש"א

5) Fifth – הקדמה

- a) רב פפא of קשיא
- i) Maybe the two פסוקים both deal with סבת בן and there's no יתורא because the purpose of the פסוקים is לעבור עליו בשני לאוין – it follows that there's no ראי' from the פסוקים that בעל יורש את אשתו
- 6) תוספות in ר"י as explained by גמרא
- a) רב פפא of קשיא by תירוצ'ן
- i) The היקש of ממשות teaches that the פסוקים deal with נחלת אם as well as with נחלת אב
- ii) The פסוקים of לא תסב teach that the אשה needs to undertake a certain תקנתא to avoid הסבה – for נחלת אם this תקנתא applies only to סבת בעל
- iii) So it must be that the פסוקים deal also with סבת בעל – this proves that בעל יורש את אשתו
- 7) אב"י of תוספות on the כוונה of the ברייתא as understood by אב"י
- a) קשיא
- i) Maybe – despite the היקש of ממשות – the פסוקים teach a תקנתא only for נחלת אב where the תקנתא applies also to סבת בן so there's no proof that בעל יורש את אשתו
- b) תירוצ'ן
- i) אב"י can still rely on יתורא דקרא to prove that one of the פסוקים must deal with בעל יורש את אשתו and סבת בעל
- 8) מהרש"א
- a) תוספת of המשך to קשיא
- i) We've established that – unless we say that the פסוקים teach a תקנתא also for נחלת אם – both פסוקים can deal with סבת בן to be לאוין ב' and there's no יתורא
- ii) And we've also established the פסוקים of פינחס and can יאיר don't teach that להראות עשרם because the purpose of the פסוקים can be בעל יורש את אשתו
- b) תירוצ'ן
- i) In fact the ברייתא places its עיקר reliance on "ממשות" to prove that the פסוקים provide for תקנתא also for נחלת אם as we've explained
- ii) The המשך of תוספות says דמילתא לרווחא that even were ממשות no proof that the פסוק also deals with נחלת אם there is some further support from a יתורא – although it's subject to the פירכא mentioned earlier

דף קיב:

רשב"ם ד"ה דמנסבין לה

[דף קיב עמוד ב] בפרשב"ם בד"ה דמנסבין לה כו' דבשלמא נחלתם מאביה לא מיעקרא כו' ואף על גב דמעיקרא היתה משבט ראובן כו' עכ"ל רצה לומר דהא לא הוצרך לאוקמא בכה"ג דמנסבין לה לגברא דאבוה משבטא דאבוה ואימיה משבטא דאימא אלא משום נחלת האם אבל משום נחלת אביה ניחא ליה בלאו הכי והיינו כפרשב"ם דבשלמא נחלתם מאביה לא כו' ודו"ק:

תד"ה ה"ג רבינו תם ותוספות בא"ד ועוד

תוס' בד"ה ה"ג ר"ת כו' דלפי' הקונטרס לא א"ש אמאי קרי' הכך בסבת הבן והך בסבת הבעל כו' עכ"ל באמת כבר הרגיש רשב"ם בזה ופי' לפי גירסתו ושיטתו דברייתות דתרוייהו תנו בין בסבת הבן ובין בסבת הבעל ולא תני חדא בסבת הבן וחדא בסבת הבעל ולכך לא גרס הכא פסקא תניא בסבת הבן וגרס נמי לקמן תניא אידך כמ"ש מהרש"ל אלא שהתוס' לא משמע להו הא דקאמר תניא בסבת הבן ותניא בסבת הבעל דאתרוייהו קאי אלא משמע דחדא מינייהו איירי בסבת הבן וחדא בסבת הבעל ודו"ק:

בא"ד ועוד דלפ"ה המ"ל נמי דכ"ע מיהת קרא קמא בסבת הבן כו' עכ"ל גם בזה פי' רשב"ם דמוקי מסברא לקרא קמא בסבת הבן דקריב ליה טפי מבעל כו' מיהו היינו דוקא לתנא בתרייתא אבל לתנא קמייתא כיון דע"כ לית ליה האי סברא מדקאמר אקרא קמא או אינו אלא בסבת הבעל כו' ה"ל לתלמודא נמי לפרש דלכ"ע מיהת קרא קמא בסבת הבן משמע כדמפרש ליה לקרא בתריה דלכ"ע בסבת הבעל משום דתנא בתרייתא לא ס"ל הכך דרשה דאחר מיהו הרי"ף והרא"ש הביאו תניא אידך כו' דהיינו ברייתא בתרייתא וכגירסת רשב"ם וסיימו בדבריהם דבן לאו אחר הוא והוא תמוה לכאורה דלגירסת רשב"ם ודאי משמע לתנא בתרייתא דמשום דאייתר ליה קרא תנינא מוקי ליה בסבת הבעל ולא משום דבן לאו אחר הוא וכפי' רשב"ם ויש ליישב דאי למאי דמסיק לה לתנא קמייתא משום דבן לאו אחר הוא ה"נ אית לן למימר הכי לתנא בתרייתא ולרווחא דמלתא קאמר הכי דמשום יתורא נמי אתי לסבת הבעל ודו"ק:

1) First הקדמה

a) ממטה אל מטה – קרא א'

i) לא תסב נחלה לבני ישראל ממטה אל מטה כי איש בנחלת בית אבותיו ידבקו בני ישראל

b) ממטה למטה אחר – קרא ב'

i) ולא תסב נחלה ממטה למטה אחר כי איש בנחלתו ידבקו מטות בני ישראל

2) Second הקדמה

a) See the prior דיבורים on the meanings of סבת בעל and סבת בן

3) Third הקדמה

i) two ברייתות deal with whether קרא א' and קרא ב' deal with סבת בעל or סבת בן

ברייתא ב'		ברייתא א'		
קרא ב'	קרא א'	קרא ב'	קרא א'	
"למטה אחר"	"ממטה אל מטה"	"למטה אחר"	"ממטה אל מטה"	
בעל	בן	בעל	בן	שיטת רשב"ם
בעל	בן	בעל	בעל	שיטת ר"ת

4) Fourth הקדמה – רשב"ם according to ברייתא א'

a) קרא ב' must deal with בעל – at the beginning of the גמרא the סוגיא hasn't determined why קרא ב' must deal with בעל סבת but at סוף סוגיא the גמרא explains that "אחר" in קרא ב' implies בעל

b) קרא א' must deal with בן because otherwise it's a יתורא

c) Note that

i) It can't be that ברייתא א' relies on a סברא that קרא א' deals with בן because if so the ברייתא wouldn't have had to rely on a יתורא to teach that קרא א' deals with בן

ברייתא ב'		ברייתא א'		
קרא ב'	קרא א'	קרא ב'	קרא א'	
"למטה אחר"	"ממטה אל מטה"	"למטה אחר"	"ממטה אל מטה"	
בעל	בן	בעל (מדכתיב אחר)	בן (דאי בבעל איכא יתורא)	שיטת רשב"ם
בעל	בן	בעל	בעל	שיטת ר"ת

5) Fifth הקדמה – ר"ת according to ברייתא א'

a) קרא ב' must deal with בעל – at the beginning of the גמרא the סוגיא hasn't determined why קרא ב' must deal with בעל סבת but at סוף סוגיא the גמרא explains that "אחר" in קרא ב' implies בעל

b) קרא א' also deals with בעל and we're not concerned about יתורא

ברייתא ב'		ברייתא א'		
קרא ב'	קרא א'	קרא ב'	קרא א'	
"למטה אחר"	"ממטה אל מטה"	"למטה אחר"	"ממטה אל מטה"	
בעל	בן	בעל (מדכתיב אחר)	בן (דאי בבעל איכא יתורא)	שיטת רשב"ם
בעל	בן	בעל (מדכתיב אחר)	בעל (ברייתא א' לא חייש ליתורא)	שיטת ר"ת

6) ר"ת and רשב"ם for both ברייתא ב' – הקדמה ו'

i) קרא א' must deal with בן based on a סברא explained by רשב"ם

ii) So קרא ב' must deal with בעל because this ברייתא is concerned with יתורא even רבינו תם

ברייתא ב'		ברייתא א'		
קרא ב' "למטה אחר"	קרא א' "ממטה אל מטה"	קרא ב' "למטה אחר"	קרא א' "ממטה אל מטה"	
בעל (דאי בבן איכא יתורא)	בן (סברא)	בעל (מדכתיב אחר)	בן (דאי בבעל איכא יתורא)	שיטת רשב"ם
בעל (ברייתא ב' חיישי ליתורא)	בן (סברא)	בעל (מדכתיב אחר)	בעל (ברייתא א' לא חיישי ליתורא)	שיטת ר"ת

7) גמרא

a) קשיא

i) "מאי משמע דלכולי עלמא קרא ב' בבעל"

b) תירוצ

i) בעל implies קרא ב' in "אחר"

8) Now

a) Both for רשב"ם and ר"ת the קשיא of "מאי משמע" can't apply to ב' ברייתא since both agree that ב' ברייתא knows that ב' קרא is בבעל because מסברא we know that קרא קמא is יתורא so that ב' קרא must be בבעל in order not to be a יתורא

b) The קשיא does apply to א' ברייתא

i) For רשב"ם

(1) Because for רשב"ם we've proved that ב' ברייתא knows of no סברא to decide that א' קרא deals with בן and that ב' ברייתא says א' קרא deals with בן only because it's a יתורא since ב' קרא deals with בעל – so it's correct to ask how we know that ב' קרא is בבעל and to answer that we know it from the משמעות of אחר

ii) for ר"ת

(1) Because ר"ת holds that ב' ברייתא says that since ב' קרא deals with בעל it follows that א' קרא also deals with בעל – so it's correct to ask how we know that ב' קרא is בבעל and to answer that we know this from the משמעות of אחר

9) מהרש"א part 1 as explained by תוספות

a) הקדמה

i) For ר"ת

(1) we understand that the גמרא couldn't ask – בבן – מאי משמע דלכולי עלמא קרא א' בבן

(2) Because ב' ברייתא says א' קרא is בבעל and א' ברייתא says א' קרא is בבן based on a סברא

b) קשיא

i) But for רשב"ם

(1) I can accept that the גמרא understands that ב' ברייתא says א' קרא is בבן because of סברא

- (2) but we've proved that 'א' בריתא doesn't accept that there's a valid סברא to apply 'א' קרא to בן and – so long as the גמרא doesn't realize that 'ב' קרא applies to בעל because of the משמעות of "אחר" – we also have no proof that 'א' קרא is a יתורא that needs to be applied to בן
- (3) so – at the same time that the גמרא asks for 'א' בריתא how do you know that 'ב' קרא deals with בעל – the גמרא could also have asked how do you know that 'א' קרא deals with בן

מהרש"א – as explained by גמרא in ר"ת and רשב"ם by גרסאות part 2 on תוספות 10)

- a) By way of הקדמה to the two ברייתות the גמרא says "תניא בסבת הבן תניא בסבת הבעל" – for רשב"ם this means that each of the ברייתות applies the first קרא to הבן and the second קרא to בעל – while for רבינו תם this means that 'א' בריתא says 'א' קרא deals with בעל and 'ב' בריתא says 'ב' קרא deals with הבן
- b) Note that
- i) ר"ת is גורס that the גמרא then continues and says "תניא בסבת בעל" to introduce 'א' בריתא that says 'א' קרא deals with בעל and to suggest that 'ב' בריתא disagrees and says 'א' קרא deals with הבן
- ii) רשב"ם isn't גורס that the גמרא continues with "תניא בסבת בעל" because for both ברייתות 'א' בריתא and 'ב' בריתא agree that 'א' קרא – and only 'א' קרא – deals with בעל
- c) Note also that
- i) רבינו תם is גורס that the גמרא continues further and says "תניא בסבת הבן" to introduce 'ב' בריתא because 'א' בריתא – unlike 'ב' בריתא – deals only with הבן
- ii) But רשב"ם is גורס only "תניא אידך" to introduce 'ב' בריתא because 'א' בריתא agrees with 'א' קרא that 'א' קרא deals with הבן
- d) Note also that
- i) The first בריתא according to the גרסא of רשב"ם says
- (1) "[קרא 'א'] בסבת הבן הכתוב מדבר – אתה אומר בסבת הבן או אינו אלא בסבת הבעל – כשהוא אומר [קרא 'ב'] הרי הסבת הבעל אמור – הא מה אני מקיים [קרא 'א'] בסבת הבן"
- (2) Since it's because a יתורא that makes us decide that 'א' פסוק deals with הבן
- ii) The first בריתא according to the גרסא of רבינו תם says
- (1) "[קרא 'א'] בסבת הבן הכתוב מדבר – אתה אומר בסבת הבן או אינו אלא בסבת הבעל – כשהוא אומר [קרא 'ב'] הרי בסבת הבעל הכתוב מדבר"
- (2) The 'א' בריתא doesn't say "הא מה אני מקיים" because 'א' בריתא isn't concerned about יתורא and applies both 'א' קרא and 'ב' קרא to בעל
- iii) The second בריתא both for רשב"ם and רבינו תם says
- (1) "[קרא 'ב'] בסבת הבעל הכתוב מדבר – אתה אומר בסבת הבעל או אינו אלא בסבת הבן – כשהוא אומר [קרא 'א'] הרי הסבת הבן אמור – הא מה אני מקיים [קרא 'ב'] בסבת הבעל"
- (2) Because 'א' בריתא and רבינו תם agree that 'ב' בריתא holds that 'ב' קרא deals with בעל because of יתורא

11) מהרש"א part 1

- a) שאלה
- i) why doesn't רשב"ם agree with תוספות
- b) תשובה
- i) holds that it's a דוחק to say that
- (1) a הקדמה that says "תניא בסבת בן תניא בסבת בעל"
- (2) means that that the ברייתות agree that one קרא deals with סבת בן and the other deals with סבת בעל

12) מהרש"א part 2

- a) רא"ש and רי"ף
- i) Agree with רשב"ם and are "תניא אידך" as the הקדמה to ב' ברייתא
- ii) But hold that ב' ברייתא says that ב' קרא deals with סבת בעל because it uses the word "אחר"

ברייתא ב'		ברייתא א'		
קרא ב'	קרא א'	קרא ב'	קרא א'	
"למטה אחר"	"ממטה אל מטה"	"למטה אחר"	"ממטה אל מטה"	
בעל (דאי בבן איכא יתורא)	בן (סברא)	בעל (מדכתיב אחר)	בן (דאי בבעל איכא יתורא)	שיטת רשב"ם
בעל (ברייתא ב' חיישי ליתורא)	בן	בעל (מדכתיב אחר)	בעל (ברייתא א' לא חיישי ליתורא)	שיטת ר"ת
בעל (מדכתיב אחר)				שיטת רי"ף ורא"ש

- b) קשיא
- i) ב' ברייתא says directly that ב' קרא deals with סבת בעל because of a יתורא
- c) תירוצ
- i) רא"ש and רי"ף say that
- (1) After the גמרא has explained that ברייתא א' relies on the משמעות of אחר
- (2) the גמרא holds that ברייתא ב' sets out its יתורא approach only

דף קיג.

גמרא וכי תימא דנפלה לי' בשדה חרמין

[דף קיג עמוד א] גמרא וכ"ת דנפלה ליה בשדה חרמין אמר קרא בנו נחלה כו' ובסוגיא דלעיל לא בעי לשנויי הכי כיון דהך ברייתא דלעיל מוקי הא דפנחס בדנסיב פנחס אשה ומתה וירשה ע"כ דלא דייק ליה הך דרשה דבנו נחלה הראויה כו' דמה היה לו לאלעזר לנחלת כלתו אשת פנחס וא"כ ה"נ איכא לאוקמא בשדה חרמין משא"כ לר"י בן קרח דהכא דדייק ליה הך דרשה דבנו נחלה כו' וליכא לאוקמא אלא בנחלת אשת אלעזר דמה"ט לא פריך נמי הכא

**גבי פנחס דהוי נסיב פנחס אתתא ומתה וירשה כדפריך גבי יאיר משום דא"כ
בנו למה ודו"ק:**

- 1) דף קיב. and דף קיא: גמרא
 - a) שאלה
 - i) How do we know that בעל יורש אשתו
 - b) תשובה
 - i) נקבר בגבעת פינחס בנו אלעזר that פסוק A says
 - ii) נכסים how did פינחס get to own these נכסים If אלעזר didn't have
 - iii) Must be that בעל יורש אשתו and פינחס was these נכסים from his wife
 - c) קשיא
 - i) שדה חרמים from פינחס came the נכסים and בעל אינו יורש את אשתו maybe
- 2) דף קיג. here at גמרא
 - a) שאלה
 - i) "בעל אינו יורש אשתו בראוי כבמוחזק" How do we know that
 - b) תשובה
 - i) "שגוב הוליד את יאיר ויהי לו עשרים ושלוש ערים" that פסוק A says
 - ii) נכסים how did יאיר get to own these נכסים If שגוב didn't own
 - iii) The פסוק teaches that
 - (1) יאיר the mother of אשת שגוב the נכסים had belonged to
 - (2) בעל אינו יורש and ראו the נכסים because these נכסים were יורש wasn't שגוב
 - (3) יאיר was these נכסים from his mother instead – בראוי כבמוחזק
 - c) קשיא
 - i) בעל יורש אשתו בראוי in fact and these נכסים from his wife יאיר was Maybe
 - d) תירוץ
 - i) תא שמע
 - (1) ואלעזר בן אהרן מת ויקברו אותו בגבעת פנחס בנו
 - (2) Since the נכסים were called גבעת פינחס and not גבעת אלעזר it's מוכרח that אלעזר wasn't יורש these נכסים from his father
 - (3) Presumably the נכסים had belonged to אשת אלעזר the mother of פינחס and בעל אינו יורש and ראו the נכסים because these נכסים were אלעזר בראוי כבמוחזק
 - (4) Instead פינחס was these נכסים from his mother
 - e) קשיא

- i) Maybe
 - (1) Had the נכסים belonged to אשת אלעזר – אשת אלעזר would have been יורש the נכסים even if they were only ראוי on her death
 - (2) But in this case the נכסים never belonged to אשת אלעזר and instead פינחס took the נכסים as שדה חרמים
- f) תירוץ
 - i) The reference to פינחס בנז teaches that there was a דין תורה between פינחס and זוכה on who owned the נכסים and that פינחס was זוכה
 - ii) now
 - (1) פינחס would have had no טענה at all to take שדה חרמין that came to פינחס
 - (2) So it must be that the דין תורה involved a טענה by אלעזר that he was יורש from his wife the mother of פינחס and a פסק דין in favor of פינחס that a נכסים isn't יורש from his wife and instead פינחס was יורש the נכסים as אשת אלעזר her son
- 3) מהרש"א
 - a) קשיא First
 - i) Why didn't the גמרא apply the same תירוץ at דף קיב. – namely that because of the word בנו it couldn't be that פינחס took the property as שדה חרמים and it's מוכרח that פינחס was יורש the נכסים from his wife
 - b) תירוץ
 - i) The סוגיא here deals with whether the נכסים came to פינחס from his **mother** or from חרמין and the תירוץ is proper that only if the נכסים came from his mother could there have been the דין תורה between פינחס and אלעזר – that's implied by the word בנו – on whether אלעזר could be יורש these נכסים from his wife
 - ii) but at דף קיא: the word "בנו" can't prove that the נכסים came to פינחס from his **wife** the כלה of אלעזר because even if the נכסים came from his wife there would be no possible טענה by אלעזר to be יורש these נכסים from חלתו
 - c) קשיא
 - i) In the סוגיא here why doesn't the גמרא challenge the 'ראי' from פינחס in the same way it challenges the 'ראי' from יאיר – namely that maybe פינחס was יורש these נכסים from his wife
 - d) תירוץ
 - i) For the same reason:
 - ii) the גמרא realizes that the word בנו – and the דין תורה it implies – wouldn't be appropriate if the נכסים came to פינחס from his own wife since אלעזר would have had no טענה to be יורש the נכסים from חלתו

תוספות ד"ה תרוייהו

תוס' בד"ה תרוייהו כו' ומיהו הכא תימה דמדאקשי ליה כו' ובקונטרס פי' יפה כו' וההוא דקאמר אמר קרא ידבקו לא משמע כו' עכ"ל ק"ק לפ"ה נמי כיון דאקשי ליה אדרשה דאיש הא תרוייהו איש כתיב בהו ומה ראית שיהא אחרון דוקא כו' לא היה לו לתרץ אמר קרא ידבקו כיון דתרוייהו נמי ידבקו כתיב בהו ומה ראית שיהא אחרון כו' ואם נאמר דרב נחמן ב"י לא הוה שמע הא דמקשי תלמודא תרוייהו איש כתיב בהו אלא דלא משמע ליה מאיש מידי א"כ ה"נ איכא למימר לפי' התוס' דרב נחמן לא הוה בקי בפסוק קמא ולא הוה שמע הא דאקשי תלמודא תרוייהו איש כו' אלא דלא משמע ליה מאיש מידי ויש ליישב ודו"ק:

1) פסוקים

a) First פסוק

i) לא תסוב נחלה ... ממטה אל מטה כי איש בנחלת בית אבותיו ידבקו

b) Second פסוק

i) לא תסוב נחלה ממטה למטה אחר כי איש בנחלתו ידבקו

2) גמרא

a) the first פסוק deals with סבת בן and the second פסוק deals with סבת בעל – the precise meanings of סבת בן and סבת בעל aren't relevant to this מהרש"א

b) שאלה

i) how do we know that the second פסוק deals with סבת בעל

c) תרצן of the תשובה

i) because the second פסוק refers to איש

d) קשיא

i) But the first פסוק also refers to איש

e) רב נחמן בר יצחק

i) The second פסוק deals with סבת בעל because it mentions ידבקו

f) קשיא

i) the first פסוק also mentions ידבקו

3) תוספות

a) קשיא

i) Even if it's possible that חכמים were at times not בקיאים in פסוקים it's still a קשיא that פסוק even though he was obviously בקי in the first פסוק given that he asked that איש appeared in that פסוק

- b) מהרש"א and תוספות as explained by רשב"ם of תירוצ
- The תרצן who relied on איש and רב נחמן בר יצחק who relied on ידבוק both realized that both איש and ידבוק are set out in the first פסוק
 - The תרצן said that the איש in the first פסוק was reserved for another דרשה while סבת בעל פסוק in the second was available to teach איש
 - פסוק in the first דרשה the איש asked מה ראית רב נחמן בר יצחק instead of the איש in the second פסוק
 - And that's why רב נחמן בר יצחק said instead that ידבוק in the first פסוק is reserved for another דרשה while ידבוק in the second פסוק was available for סבת בעל
 - The גמרא then asked to רב נחמן בר יצחק the same קשיא of מה ראית: why do you apply to the ידבוק in the first פסוק to another דרשה instead of applying the ידבוק in the second פסוק to the other דרשה

4) מהרש"א

- רשב"ם of מהלך to the קשיא
 - why didn't רב נחמן בר יצחק realize that his ראי' from ידבוק would be מופרך based on the same טענה of מה ראית that רב נחמן בר יצחק used to be מפריך the ראי' of the תרצן
- תירוצ
 - רב נחמן בר יצחק wasn't aware of the קשיא of the גמרא that איש appears in both פסוקים
- קשיא
 - Then why doesn't רב נחמן בר יצחק rely on איש
- תירוצ
 - Because to רב נחמן בר יצחק the word "איש" doesn't imply בעל
- מהרש"א of מסקנא
 - If רב נחמן wasn't aware that of the קשיא of the גמרא that איש appears in both פסוקים there is no proof that he was בקי in the first פסוק at all
 - So say more simply that רב נחמן בר יצחק relied on ידבוק in the second פסוק because he wasn't בקי in the first פסוק
 - And even though he was בקי in the second פסוק he didn't rely on איש in the second פסוק because he held that "איש" doesn't imply בעל

תוספת ד"ה ומטו

בד"ה ומטו בה כו' כבר היה רבי בן פ"ד שהוא יותר כו' עכ"ל כצ"ל:

דף קיג: ודף קיד.

רשב"ם ד"ה ג' שנכנסו

[דף קיג עמוד ב] בפרשב"ם בד"ה ג' שנכנסו כו' דדמי לנכנסו בלילה דחשיב להו עדים כו' עכ"ל וגרע אפילו מנכנסו בלילה דמצי להיות דיין כשיש אחרים מעידים לפניו משא"כ בנתכוונו להעיד דאינו נעשה דיין כלל אפי' אחרים מעידים לפניו ועיין בתוספות וק"ל:

See the סוגיא of דיין עד נעשה דיין

תוספות ד"ה מקיש

תוס' בד"ה מקיש כו' דא"כ מירושא שניה לא שמעי' דבני אחות כו' עכ"ל משום דבני אחות לא ירתי רק ע"י משמוש אמם ולא שמעי' ליה מירושא אחין דהוי נמי ירושה בלא משמוש כמו בן מאב אבל מבן (הבת) [הבן] ובת הבן כו' שפיר שמעינן בני אחות דהוי ירושה שניה כמו אלו וק"ל:

1) First הקדמה

a) בן בת אב אחי אב – פרשת נחלות mentioned in סדר נחלות

2) Second הקדמה – see דף קח. at ד"ה ואחין מן האב on the following

a) משמוש of דינים in general

b) בת המת and בן המת of יוצאי יריכין to משמוש

c) יוצאי יריכו to אב המת from משמוש by way of בני אחות המת by ירושה

3) Third הקדמה

a) The דינים of משמוש are derived from אין לו – namely if a קרוב who is ראוי to be יורש has already died the נכסי המת are ממשמש in the קבר of the קרוב and go from the קרוב to סדר הנחלות becomes יוצאי יריכו the next קרוב in the סדר הנחלות – if that קרוב has no יוצאי יריכו – יוצאי יריכו to be יורש the נכסי המת and if he has already died the נכסי המת are ממשמש in the קבר of that קרוב and go from that קרוב

4) גמרא

a) שאלה

i) בת המת to קודם is בן המת says directly only that סדר נחלות

ii) How do we know that בת אחות המת has קדימה over בן אחות המת

b) תשובה

i) מקיש ירושה שני' לירושא ראשונה

5) תוספות as explained by רשב"ם

a) (סדר נחלות who are mentioned first in סדר נחלות) who refers to ירושה ראשונה have already died and בקבר are מוריש נכסי המת to יוצאי יריכין their – יוצאי ירושה שני' refers to ירושה שני' (who is mentioned in סדר נחלות after בן and בת) who has already died and is מוריש נכסי המת to his own יוצאי יריכו

- b) The היקש teaches that
- i) Just as in ירושה ראשונה – where a בן died previously the בן הבן is בן לבת הבן – קודם לבת הבן – and where a בת died previously – the בת הבת is בן לבת הבת – קודם לבת הבת
 - ii) In the same way in ירושה שני' – where an אב died previously the בן האב is בן לבת האב – קודם לבת האב – and where an אחות died previously – the אחות האחות is בן לבת האחות – קודם לבת האחות
- 6) מהרש"א as explained by תוספות
- a) קשיא
 - i) רשב"ם is right that this היקש can compare בן and בת of אב שמת to בן and בת of אב because both בן and אב are listed in סדר נחלות
 - ii) But this היקש can't be used to compare בן and בת of an אחות שמתה to בן and בת of אב since the ירושה of בן and בת and אב is listed in סדר נחלות while the ירושה of אחות isn't listed in סדר נחלות and is itself based only on משמוש from אב המת
 - b) מהרש"א as explained by תירוצ'
 - i) This is what the גמרא means by ירושה ראשונה ושני'
 - (1) ירושה ראשונה means by ירושה מת בן המת and בת המת who are alive when the מת dies – this ירושה proceeds directly from the סדר נחלות without משמוש
 - (2) ירושה שני' means by ירושה בן ובת of יוצאי יריבן who are יורש by משמוש as יוצאי יריבן of another קרוב who has died and בת who have already died or as יוצאי יריבן of another קרוב who has died and would otherwise be next in line for ירושה based on the סדר נחלות without משמוש – note that this includes בן אחות and בת אחות who are יורש by משמוש as יוצאי יריבן of אב המת when there are no surviving מת בן or מת בת or אב המת has already died
 - ii) The היקש teaches that in all ירושות of יוצאי יריבן by משמוש a בן is בן לבת the same as בן לבת in ירושה ראשונה where there is no משמוש

סוגיא דאין עד נעשה דיין חלק א' רשב"ם ד"ה ג' שנכנסו

- 1) First כלל
 - a) אין מתחילין דין בלילה
- 2) Second כלל
 - a) An "עד המעיד" is a person who was מעיד on an event
 - b) An "עד הרואה" means a person who saw an event but isn't an עד המעיד
- 3) Third כלל
 - a) רשב"ם
 - i) a person who is מתכוין להעיד counts the same as an עד המעיד
 - b) ר"י
 - i) A person who is מתכוין להעיד doesn't count as an עד המעיד

- 4) Fourth כלל
- a) If an עד המעיד is פסול להעיד then all other עדים are also פסול based on the כלל that "עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה"
- 5) Fifth כלל – אין עד נעשה דיין
- a) An עד המעיד can't be a דיין even to be מקבל עדות from others
- 6) Sixth כלל
- a) A person who sees an event **by day** who isn't an עד המעיד
- i) can be a דיין and can be מקבל עדות from others
- ii) And – based on "לא תהא שמיעה גדולה מראיי" can also be דן based on what he himself saw because what he saw was as a דיין and not as an עד so there isn't the ריעותא of דיין אין עד נעשה דיין
- 7) Seventh כלל
- a) A person who sees an event at night who isn't an עד המעיד can be a דיין to be מקבל עדות from others
- b) But he can't rely on "לא תהא שמיעה גדולה מראיי" to be דן based on what he himself saw because אין מתחילין דין בלילה so he acted as an עד and not as a דיין and there is a ריעותא of דיין אין עד נעשה דיין
- 8) ד"ה ג' שנכנסו at רשב"ם
- a) רשב"ם compares a person who is an עד המעיד to a person who sees an event at night
- 9) ד"ה ג' שנכנסו at מהרש"א
- a) The comparison isn't exact because a person who sees an event at night can be a דיין to be מקבל עדות from others while an עד המעיד can't become a דיין even to be מקבל עדות from others

דף קיד.

סוגיא דאין עד נעשה דיין חלק ב' תוספות ד"ה אבל בלילה

[דף קיד עמוד א] בד"ה אבל בלילה כו' ואין להקשות כי פריך בפרק ראווה כו' עכ"ל כבר כתבו כדברים אלו בשם רשב"ם אבל ר"ל הכא מה שהכריחו לפרש דמתכוין להעיד גרע טפי מראו בלילה היינו משום דהשתא אין להקשות כי פריך כו' אמאי לא משני בשנתכוונו כו' ודו"ק:

- 1) רשב"ם to תוספות by קשיא to a הקדמה
- a) גמרא of the הוה אמינא as understood by the מסכת ראש השנה in משנה
- i) If ראוהו saw the חודש by day or at night

- ii) ראובן of עדות the מקבל with יהודה ויששכר ב"ד may form a three-person ושמעון
- b) גמרא
 - i) קשיא
 - (1) if they saw the חודש by day why can't וְלוי act as דיינים and be שלא תהא שמיעה גדולה מראי' because ראיי' based on their own מקדש
- 2) רשב"ם to קשיא – תוספות
 - a) רשב"ם to קשיא
 - i) Why didn't the גמרא answer that ראובן שמעון וְלוי were מתכוין להעיד with the result for רשב"ם that each counts as an המעיד
 - b) תירוצ'
 - i) We've already established that an המעיד גרע is relative to a person who sees an event at night – in that an המעיד can't be a דין even to be עדות from others
 - ii) So if ראובן שמעון וְלוי were מתכוין להעיד then לוי couldn't be עדות from ראובן ושמעון
- 3) מהרש"א
 - a) previously noted the נקודה that עד המעיד is גרע relative to a person who sees an event at night
 - b) repeats the נקודה here to show that the נקודה answers a קשיא that would otherwise apply to רשב"ם

סוגיא דאין עד נעשה דין חלק ג' תוספות בא"ד דאלת"ה

בא"ד דאלת"ה אין כו' אם נתכוונו להעיד והא דקאמר מה יעשו כו' עכ"ל פי' אם נתכוונו להעיד אליבא דרבי ומכ"ש לר"י [לר' יוסי] דפוסל בראייה בעלמא ואהא קאמרי והא דקאמר לר"י מה יעשו כו' ותרצו מ"מ פעמים שאין האת זה יודע כו' אבל לרבי ליכא למיחש אם יבא להעיד אם לא נתכוין להעיד ודו"ק:

- 1) תוספות of המשך to the הקדמה
 - a) שני אחין שראו באחד in a case of רשב"ם as understood by דף ו. at מסכת מכות in משנה שהרג את הנפש
 - i) נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדות כולם בטילה – ר' יוסי
 - ii) as explained by רבא in the גמרא there – the first אח is only if the second אח is מתכוין להעיד
 - b) רבי הלכה follows The
- 2) תוספות of המשך
 - a) ר"י to קשיא

- i) Once the גמרא establishes that מתכוין להעיד counts the same as עד המעיד for "עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה" – it follows that מתכוין להעיד also counts as עד המעיד for the rule that אין עד נעשה דיין
- b) מהרש"א as explained by ר"י of תירוש
 - i) רבי agrees that the עדות of the first אה is פסול only if the second אה is actually מעיד
 - ii) רבי teaches only that before the first אה is מעיד we ask the second אה whether he's מתכוין להעיד and if he answers no we're not חושש that he'll be מעיד afterwards and be פוסל the עדות of the first אה

סוגיא דאין עד נעשה דיין חלק ד' תד"ה ואין עד נעשה דיין

בד"ה ואין עד כו' אבל בדרבנן נעשה דיין כדמוכח בפ"ק דגיטין כו' עכ"ל
ראיתם מגיטין וכתובות היינו אמה שכתבו בדרבנן נעשה עד [דיין] אבל לשון
הרא"ש אינו כן וז"ל ודוקא עד המעיד אבל עד הרואה נעשה דיין כדמוכח
בפ"ק דגיטין כו' עכ"ל ע"ש ואפשר שהוצרך להביא ראיה משם דאף
בדאורייתא דוקא עד המעיד אבל עד הרואה פירוש כגון שרואה בלילה נעשה
דיין ביום כשהעידו אחרים לפניו כדאמרינן התם הנח לקידוש החודש
דאורייתא דהך מלתא לא שמעי' ליה מתוך שמעתין דהא דקאמר דביום עושין
דין היינו משום דלא תהא שמיעה גדולה מראייה ודו"ק:

- 1) גמרא
 - a) ג' שנכנסו לבקר את החולה רצו כותבין בתורת עדות רצו עושין דין
- 2) ד"ה ואין עד נעשה דיין at תוספות
 - a) There are several ראיות that "אין עד המעיד נעשה דיין" applies only בדין דאורייתא
- 3) מהרש"א
 - a) בדין relies on the same ראיות to prove that the דין in ז' applies even דאורייתא namely that
 - i) A person who sees an event at night who isn't an עד המעיד can be a דיין to be מקבל עדות from others
 - ii) But he can't rely on "לא תהא שמיעה גדולה מראייה" to be דן based on what he himself saw because מתחילין דין בלילה so he acted as an עד and not as a דיין and there is a ריעותא of אין עד נעשה דיין
- 4) מהרש"א
 - a) רא"ש to קשיא
 - i) our סוגיא deals with חילוק נכסים that is a דין דאורייתא and says that רצו עושין דין if they're not המעיד
 - ii) why doesn't רא"ש rely on our סוגיא

b) תירוצ

- i) From our סוגיא we only know that עד הרואה ביום (for ר"י even להעיד can become a דיין even to rely on what he himself saw based on גדולה מראי'
- ii) לא still needs proof that if an עד הרואה sees an event **at night** – where doesn't apply – he can still even בדאורייתא be a דיין to be מקבל עדות from others
- iii) For this proof גמרא in גמרא relies on the ראי' that תוספות brings from the discussed earlier that deals with קידוש החודש that's דאורייתא and holds that is מקבל עדות from ראוּבן ושמעון

דף קיד:

תד"ה מה אשה

[דף קיד עמוד ב] בד"ה מה אשה כו' דמה (שפרשב"ם) [ריב"ם] דלכך פשיטא ליה בבעל משום דשארות כו' עכ"ל ק"ק אמאי לא תקשי להו נמי הכא לפירושו דלמה ליה למילף מפנחס דאין הבעל יורש כשהיא בקבר תיפוק ליה דפקע שארות על ידי מיתתה ואפשר דטפי פשיטא דליפקע שארות על ידי מיתת הבעל מיהו שפיר קשיא להו מההיא דפ' הבע"י דע"כ לאו בפקע שארות תליא מלתא דהא כשהיא מתה לא פקע שארות כדאיתא בפרק הבע"י ואפי' הכי אמרינן הכא דאין הבעל יורשה כשהיא בקבר ודו"ק:

בא"ד והכא נמי בן אף על גב דיורש אמו כו' מ"מ אינו יורשה כשהוא כו' עכ"ל יש לדקדק ואימא איפכא כיון דבן יורש אמו כשהיא בקבר ה"נ יורשה כשהוא בקבר להנחיל כו' וה"נ בבעל יורשה כשהוא בקבר אף על גב דאינו יורשה כשהיא בקבר והיקישא דס"פ מי שמת נמי נימא ביה איפכא נאמר הסבה בבן ונאמר בבעל מה הבן יורש אמו כשהוא בקבר אף הבעל כו' וכפי מ"ש לעיל דטפי פקע שארות במיתת הבעל מבמיתת האשה ניחא ודו"ק:

1) גמרא part 1

a) רישא

- i) אין הבעל יורש את אשתו בקבר

b) סיפא

- i) אין הבן יורש את אמו בקבר

2) גמרא part 2

- a) רישא in the "אשתו" is דומיא to סיפא in the "אמו"

3) רשב"ם

- a) The רישא means
 - i) "אין הבעל יורש את אשתו כשהיא בקבר" meaning that בעל isn't יורש in אשתו נכסי אשתו after her מיתה when she is בקבר that are לבא
 - b) The סיפא means
 - i) מוריש בן isn't אמר who died after בן meaning that אמר יורש את אמו כשהוא בקבר her נכסים to him בקבר to pass on to his האב יורשים מן האב
- 4) תוספות
- a) רשב"ם to קשיא
 - i) if the רישא deals with כשהוא בקבר then the סיפא must also deal with כשהוא בקבר and the result wouldn't be correct because the דין is that בן is יורש את אמו כשהיא בן – namely בן who's alive at אמו מיתה is יורש נכסי אמו that are לבא after her מיתה
 - b) ריב"ם of שיטה
 - i) Both the רישא and the סיפא deal with כשהוא בקבר
 - ii) And by "סיפא דומיא דרישא" the גמרא means that
 - (1) Just as the רישא teaches כשהוא בקבר – namely that בעל who has died and is פשיטות of אשתו isn't יורש the נכסים of אשתו and this is a פקע because the ירושה by בעל of נכסי אשתו is based on שארות and שארות is פקע by מיתת הבעל
 - (2) In the same way the סיפא teaches כשהוא בקבר – namely אמר who died after בן isn't מוריש her נכסים to him בקבר to pass on to his האב יורשים מן האב
- 5) ד"ה מה אשה at מהרש"א of מסקנא as explained in תוספות of המשך
- a) ריב"ם to ר"י of קשיא
 - i) "אין בעל יורש אשתו" that פינחס פסוקים involves גמרא דף קיג. At בראוי כבמוחזק" – and still in יבמתו על פקע הבא – גמרא says that even after מיתת אשה the אשה counts as "שאר" because שאירות isn't פקע by her מיתה
 - ii) So it must be that שאירות isn't relevant to מאשתו and the דין of the רישא can't be based on "פקע שאירות" by מיתת בעל
 - b) ריב"ם of שיטה to תירוצ'
 - i) שאירות is in fact based on הבעל מאשתו
 - (1) "אין הבעל יורש" that the רישא holds that בעל by פקע שאירות is and that's why אשתו כשהוא בקבר
 - (2) קראי דפינחס and that's why מיתת אשה by פקע שאירות isn't and that still בראוי כבמוחזק" that אמר בעל יורש אשתו
- 6) ר"י of שיטה – תוספות of המשך
- a) "כשהוא בקבר" both סיפא and רישא deal with ריב"ם is correct that

- b) But – unlike ריב"ם – the רישא that says there's no ירושה by בקבר isn't based on שאירות – פקע – but is instead based on there being משמוש only for בקבר that's based on קריבות – as in the פסוק of לו אין בן from which משמוש is derived
- 7) רשב"א of שיטה – תוספות of המשך
- a) This is the גמרא of the לימודים in the שרשרת
- i) The יורש בראוי כבמוחזק בעל – אין הבעל יורש אשתו כשהיא בקבר for דין – is derived from פניחם and teaches that there is no משמוש בקבר for ירושה that's based on שאירות
- ii) That there is no משמוש for שאירות in turn teaches the דין in the רישא that אין הבעל יורש אשתו כשהוא בקבר
- iii) by way of "דומיא" this in turn teaches the דין in the סיפא that אין הבן יורש את אמו כשהוא בקבר
- iv) and it doesn't matter that בן יורש אמו כשהיא בקבר
- b) קשיא
- i) Why is there this "דומיא" at all to בן and אם – after all based on לו אין בן there is a משמוש between בן and ירושות for דין משמוש
- c) תירוצ
- i) In פסוקים בעל to בן of "דומיא" the גמרא says that the פרק מי שמת
- 8) בא"ד והכא נמי at מהרש"א
- a) לימודים of שרשרת this instead follow the גמרא why doesn't קשיא
- i) Since בן יורש אמו כשהוא משמוש by "בן יורש אמו כשהיא בקבר" it follows also that משמוש by בקבר
- ii) Based on the דומיא in פרק מי שמת this in turn teaches that בעל יורש את אשתו כשהוא בקבר
- iii) And it doesn't matter that אין בעל יורש את אשתו כשהיא בקבר
- b) תירוצ
- i) We established that מיתת אשה by פקע is more easily than מיתת בעל by שאירות – that's why it's מסתבר that since for בעל there's no בקבר it's a כל ירושה כשהוא בקבר there's no בעל for שכן
- ii) The שאירות – and – are based on קריבות and not on בן and ירושות – and there's no כל שכן to be מדמה the case of בקבר to הוא בקבר

תד"ה אף מטה האם

בד"ה אף מטה כו' ועוד דאם כשאין האב האשה יורשת אם כן לא תהיה נחלה כו' עכ"ל ולא ניחא להו למימר דכשאין גם האשה אז נחלה משמשת לקרובי

האב דמשמע נחלה משמשת לקרובי האב כמו שהאב גופיה יורשה דהיינו אפי' לגבי אשה וק"ל:

דף קטו.

רשב"ם ד"ה ותנא דידן וד"ה לעולם

[דף קטו עמוד א] בפרשב"ם בד"ה ותנא דידן כו' כדקתני האיש את אמו ולא הבת כו' עכ"ל הכי דייק תלמודא לעיל אמתני' והאיש את אמו כו' מנא ה"מ דת"ר כו' כפרשב"ם ג"כ שם ואהא מסיק לעיל דפליג רבי זכריה בן הקצב מיהו תלמודא בשמעתין ניחא ליה לאתויי מבני אחות דמפורש בברייתא בהדיא ולא בנות אחות ודו"ק:

בד"ה לעולם דריש מטות כו' דאי לגופיה לאשמועינן כו' ולא לכתוב לא מטות ולא מ"ם כו' עכ"ל דבריו אינן מובנים לי דהא ודאי איצטריך מטות להיקשא דבן קודם לבת בנכסי אם ואכתי נימא נמי האי הקישא שהאם יורשת הבן דאין הקישא למחצה ודו"ק:

1) First הקדמה

- a) וכל בת יורשת נחלה ממטות בני ישראל לאחד ממשפחת מטה אביה תהי' לאשה

2) Second הקדמה

- a) דף קח. at משנה
 - i) האיש נוחל את אמו
 - ii) בני אחיות נוחלין אחות אמם
 - iii) אין אשה יורשת את בנה

3) Third הקדמה א' – the precise and נחלת אם – because האיש נוחל את אמו – on משנה to the ביאור – דף קיא. at ברייתא א' – הקדמה

- a) תנא קמא
 - i) לימוד the precise – נחלת אם and נחלת אב refers to ממטות because האיש נוחל את אמו isn't relevant here
 - ii) the same as בן קודם לבת בנכסי אם teaches that ממטות – מטה אב to מטה אם of היקש and by the same as בן קודם לבת בנכסי אב
- b) ר' זכרי' בן הקצב
 - i) ממטות of היקש the דורש because he's not אחד הבן ואחד הבת שוין בנכסי אם

4) דף קיד: at גמרא

- a) The same as בן קודם לבת בנכסי אם relies on the היקש of ממטות to teach that ברייתא א' as explained by בן קודם לבת בנכסי אב

- b) The משנה says that אשה isn't בנה יורשת because the משנה agrees with ר' זכרי' בן הקצב and isn't דורש the היקש of ממונות
- 5) "בני אחיות" on משנה to ביאור – דף קטו. at ברייתא ב'
- a) The משנה teaches "בני אחות ולא בנות אחות" to be מקדם בני אחות to בנות אחות
- b) The משנה relies for this דין on the היקש of ממונות
- 6) דף קטו. at גמרא of המשך
- a) רשב"ם as explained by ממה נפשך of קשיא
- i) Either the משנה is דורש the היקש of ממונות as in 'א ברייתא to hold that בן קודם לבת אין היקש since on אשה יורשת בנה that the דין should be in which case the בנכסי אם למחצה
- ii) Or the משנה isn't דורש the היקש of ממונות and that's why בנה את יורשת את – אשה אינה יורשת את בנה – in which case it's a קשיא why the משנה holds that בן קודם לבת בנכסי אם
- 7) ד"ה ותנא דידן at מהרש"א
- a) שאלה
- i) Why does רשב"ם say that in the קשיא of ממה נפשך the גמרא relies on 'א ברייתא to prove that the משנה is דורש the היקש of ממונות
- ii) while the גמרא here earlier relies on 'ב ברייתא to prove that רבנן are דורש the היקש of ממונות
- b) the גמרא prefers to rely on 'ב ברייתא because 'א ברייתא says בהדיא that בנות אחות
- 8) "ממה נפשך" of קשיא to תירוצ – גמרא of המשך
- a) Although the משנה is דורש the היקש of ממונות still a מיעוט from the מ"ם of ממונות teaches that אשה isn't בנה יורשת
- 9) רשב"ם
- a) קשיא
- i) The מ"ם is needed לגופי' to teach that an אשה may not be נישאת into another שבט if she'll be נכסים from either אב מטה or אם מטה
- b) תירוצ
- i) The מ"ם isn't needed לגופי' because the פסוק could have arrived at the same result without saying ממונות and the מ"ם altogether – the פרטים of this מהרש"א aren't relevant to this תירוצ
- 10) ד"ה לעולם at מהרש"א
- a) קשיא
- i) But if there were no ממונות at all we wouldn't have had the היקש we need to teach that בן קודם לבת בנכסי האם
- ii) And once we rely on the היקש for this purpose then the מ"ם is needed לגופי' and can't be used as a מיעוט to teach that אשה יורשת את בנה and it follows that –

תד"ה בן הבן

תוס' בד"ה בן הבת {הבן} כו' ולר"י נראה הא דבני בנים כבנים גבי ייבום
מנחלה כו' עכ"ל אבל לעיל גבי בת לענין ייבום כתבו התוספות לעיל איצטריך
קרא היינו משום דנחלה גופיה בבת לא שמעי' אלא מדלענין ייבום בן ובת כי
הדדי נינהו כדאמר לעיל וק"ל:

בא"ד משום דה"א נילף אחוה אחוה מבני יעקב כו' עכ"ל דלענין ייבום נתקבלה
הג"ש דהוי אח מן האב ולא מן האם כדמסיק לעיל אבל גבי נחלה ודאי דלא
נילף אחוה אחוה דאין אדם דן ג"ש מעצמו וק"ל:

דף קטו:

רשב"ם ד"ה הא כיצד

[דף קטו עמוד ב] בפרשב"ם בד"ה הא כיצד כו' ונתתם נחלתו לאחי אביו דהיינו
דתן דודו כו' עכ"ל למה שכתב מהרש"ל בזה דאיירי בשאין אליאב קיים הוא
דחוק דהא בתר הכי קאמר כלה דתן נותנין לאליאב אבל אפשר לומר דודאי אף
שהאבות קודמין לאחין של מת מ"מ באבי האב ואחי האב דהיינו דתן ואליאב
היינו בעיא דרמי בר חמא באברהם וישמעאל בנכסי עשו ולפי דעת רמי בר חמא
פי' {רשב"ם} כך ודו"ק:

תד"ה מלמד שבא

תוס' בד"ה מלמד שבא כו' ה"נ בא ענה על אמו והוליד כו' עכ"ל לא נחתי
התוס' הכא אלא לומר דמהאי קרא בת ענה בת צבעון אין ראייה לפר"ת דענה
נקבה היה אלא דיש לפרש דבת צבעון קאי נמי על אהליבמה וענה בא על אמו
כו' מיהו התוס' שינו פרש"י בחומש שפירש שבא צבעון על כלתו אשת ענה
כו' ואפשר משום דקשיא להו לפירושו שבחומש כמו שהקשו התוס' בפרק
מקום שנהגו דלא מצינו בשום מקום שיהיה נקרא בן אשתו בנו אבל אם בא
(ענה) {צבעון} על אמו כמ"ש התוס' הכא ניחא דנקרא {ענה} גם בן צבעון
משום דבני בנים הרי הן כבנים ומיהו אי לאו משום ממזרות לא ה"ל למכתב
שהי(ת)ה (בת) {בן} צבעון דכבר ידענו דבני בנים הרי הן כבנים ובהכי יתיישב
מה שמקשה הרא"ם דאימא שעיר בא על כלתו והוליד ממנו ענה כו' דא"כ לא
הוה נקרא בן צבעון דבן אשתו אינו נקרא בנו אבל אם בא צבעון על אמו ניחא
דנקרא גם בן שעיר משום דבני בנים הרי הן כבנים ובעיקר הפי' שכתבו

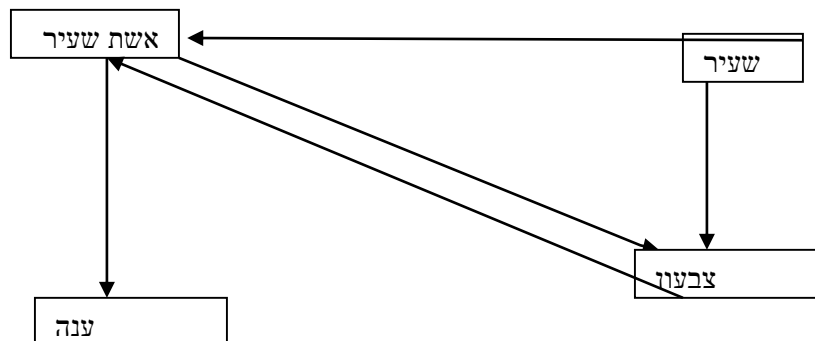
התוספות שבא ענה על אמו כו' כתב מהרש"ל ל אשת צבעון ואמו לאו דווקא אלא אשת אביו כו' עכ"ל ע"ש והוא דחוק דהא דומיא דהכי דבא צבעון על אמו דהיינו אמו ממש קאמר ונראה דבא ענה על אמו ממש קאמר אשת שעיר ונקראת בת צבעון ע"ש בני בנים הרי הן כבנים ואשמועינן נמי צד ממזרת שהיה בה שבא ענה על אמו וכבר בא עליה גם צבעון וכאילו יצאת אהליבמה מבין שניהם והשתא ניחא דתולין הקלקלה במקולקל באשת שעיר שכבר בא צבעון בנה עליה גם אליפז והוליד ממנה תמנע כדאיתא בתנחומא ותו לא מידי ודו"ק:

1) הקדמה

- a) בן ב' דמת נוחל together with יוצאי יריכו and בן א' דמת
- b) בני המת share with בן בנו and בת בנו

2) ראי'

- a) פסוקים
 - i) אלה בני שעיר החרי ישובי הארץ לוטן ושובל וצבעון וענה
 - ii) ואלה בני צבעון (ו)א' וענה
- b) קשיא
 - i) Once the first פסוק says that צבעון and ענה were sons of שעיר
 - ii) how could the second פסוק say that ענה was the son of צבעון
- c) תשובה
 - i) "מלמד שבא צבעון על אמו אשת שעיר והוליד ענה"

- ii) so that ענה was בנו of שעיר and בנו of צבעון and was called בן שעיר only because בני בנים הרי הן כבנים
 - iii) the פסוק refers to him as one of the ישובי הארץ to teach that as בנו he was נוחל from שעיר the same as בני שעיר לוטן ושובל בני שעיר
- 3) מהרש"א

a) קשיא

- i) Why does the צבעון בא על אמו need to say that אשה צבעון בן from another אשה and בני בנים הרי הן כבנים because ענה was called בן שער
- ii) say more simply that צבעון was בן שער and ענה was צבעון בן from another אשה and ענה was called בן שער because בני בנים הרי הן כבנים

b) תירוץ

- i) Since the פסוק of בני בנים הרי הן כבנים is well known it must be that the פסוק teaches that ענה was ממש בנה of אשת שער as well as בן בנה and was a ממזר

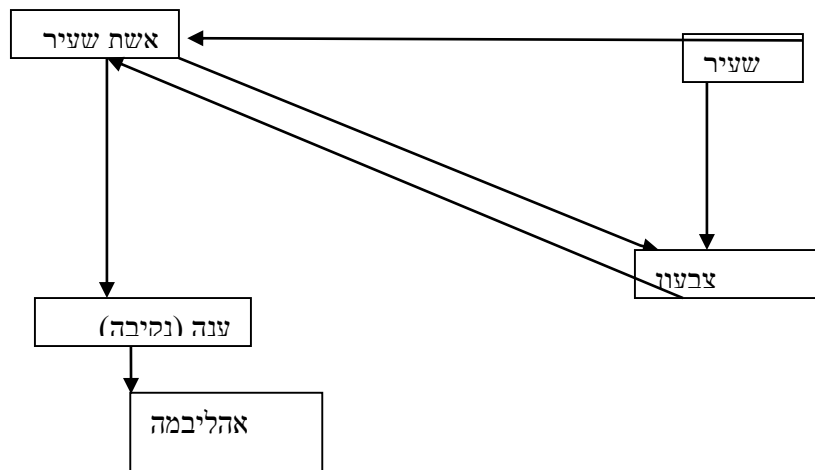
4) תוספות

a) קשיא

- i) From what we've said so far we know that בן יורש is יורש together with בן
- ii) But how do we know that בת הבן has the same קדימה as בן

b) תירוץ of תם רבינו תם

- i) based on the פסוק: "אהליבמה בת ענה בת צבעון"
- ii) which presumably means אהליבמה was בת ענה and ענה was בת צבעון
- iii) it must be that ענה was a נקיבה and ענה was בת צבעון – not בן צבעון – as in this diagram

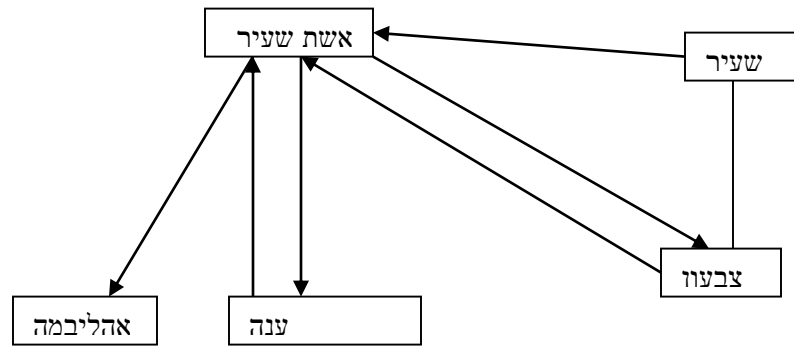

- iv) so we've proved that ענה בת בנו של שער was יורשת with בני שער

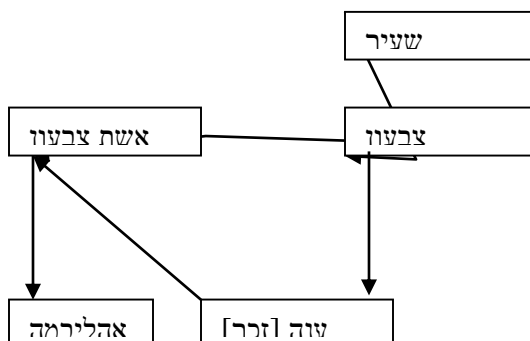
5) תוספות of המשך

a) מהרש"א as explained by תם קשיא

- i) You have no proof that ענה was a נקיבה because maybe their relationship was as in the following diagram based on פירוש החומש in רש"י:

- ii) Where **ענה** is a זכר and when the פסוק says **בת ענה בת צבעון** the פסוק doesn't mean that **ענה** was בת צבעון and instead means that **אליבמה** was בת ענה and also בת צבעון
- iii) Because "כי היכי דאמר הכא שבא צבעון על אמו והוליד ממנה ענה הכי נמי בא ענה על אמו והוליד ממנה אליבמה"
- iv) And since **ענה** was a זכר you have no ראי' on the קדימה of **בת הבן**
- b) תירוצ'
 - i) Then **אליבמה** shouldn't have counted as בת צבעון
- c) קשיא
 - i) Maybe she was called בת צבעון because **בנות בני** the same as **בני בנים הרי הן כבנות**
- 6) מהרש"ל
 - a) קשיא
 - i) To ask that **ענה** might have been a זכר why wasn't it enough for תוספות to suggest that **אליבמה** והוליד צבעון – why did תוספות need to add that this **אשת צבעון** was **ענה של אמו** and that **ענה** was **ענה על אמו**

- b) תירוצ'
 - i) **ענה** בא על אשת צבעון and means only that תוספות isn't מדייק
- 7) מהרש"א

a) מהרש"ל of תירוצ on קשיא

- i) תוספות is in fact מדויק that אמר ממש because we've seen that תוספות says that
- ii) "כי היכי דאמר הכא שבא צבעון על אמו והוליד ממנה ענה הכי נמי בא ענה על אמו והוליד ממנה אהליבמה"

b) מהרש"א of תירוצ to the קשיא of מהרש"ל – similar to what מהרש"א said earlier in this דיבור

- i) The כלל that בנות בני הן כבנות is well known and since the פסוק finds it necessary to say that אהליבמה was בת צבעון it must be that the פסוק teaches that

(1) ענה was a ממזר and אהליבמה was a ממזרת

(2) And אהליבמה was a ממש בת to

(a) בא עלי' צבעון והוליד ממנו ענה – and that אשת צבעון who was also שער

(b) as well as to ענה who was בן צבעון

- ii) Besides: תולין הקלקלה במקולקל:

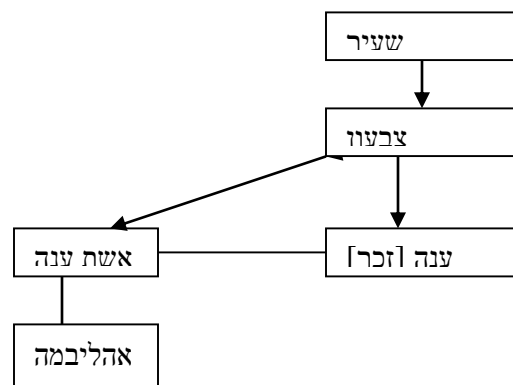
(1) since we've already proved that שער על אשת שער

(2) and מדבר תנחומא says אליפז was also בא עלי' and their daughter was תמנע

8) מהרש"א of המשך

a) קשיא

- i) רש"י in חומש actually has the following ציור that's different from the ציור that רש"י brought earlier in the name of תוספות

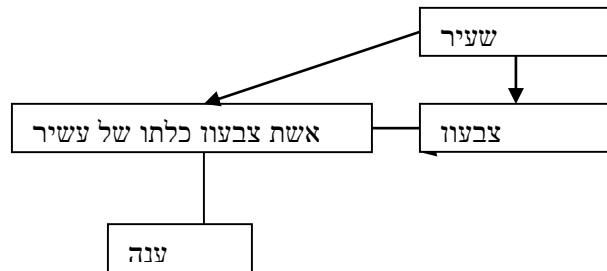

- ii) where ענה was the wife of his son צבעון בא על כלתו and who gave birth to אהליבמה

- iii) Why didn't תוספות accept this שיטה of רש"י and use it to ask how our גמרא proves that ענה was a נקיבה

b) תירוצ

- i) Although this שיטה does explain why אהליבמה is בת צבעון
- ii) It doesn't explain why אהליבמה is called בת ענה instead of ענה
- iii) since a child isn't referred as the son or daughter of his or her stepfather
- c) this תירוץ also answers the following קשיא of ר"א (ר' אליהו מזרחי)
 - i) קשיא
 - (1) Why not propose this structure to explain how ענה was both the son of צבעון and the stepson of שעיר

- d) תירוץ
 - i) It's correct that this שיטה would explain why ענה was בן שעיר
 - ii) But – since we've already established that a person's stepfather doesn't count as his father – it wouldn't explain why ענה was called בן צבעון

דף קטז.

גמרא הא דידי' הא דרבי'

[דף קטז עמוד א] גמרא הא דידיה הא דרביה הא דלא תרצינן הכי אדריב"ל משום דסמכינן אמאי דא"ר יוחנן משום רשב"י דהיינו רביה. מחידושי הרמב"ן:

תוספות ד"ה כי על זה

תוס' בד"ה כי על זה כו' בעמלו שמוליך בידו והא דכתיב ויתנו לו איש גו' כצ"ל ובגליון על לא ישא בידו בעמלו שמוליך בידו רישא דקרא ישוב ללכת כו' וק"ל:

סוגיא דארץ ישראל חלק א' תוספות ד"ה ומחזירין

[דף קיז עמוד א] בד"ה ומחזירין כו' אדם שיצא ממצרים ולו שני בנים כו' והשתא כשמחזירין לאבי אביהם כו' עכ"ל ופי' הרא"ם בזה דאילו לא חזרה נחלה אלא אצל אביהם שהיה מבני כ' כו' למה יחלוקו בשוה כו' אבל השתא כו'

כגון שיצא אבי אביהם כו' כשהיה בן כ' ומעלה ולו ב' בנים פחותים מבני עשרים ולאותן שני בנים לזה בן אחד ולזה שני בנים והן מבני עשרים כו' עכ"ל ופירושו לכאורה תמוה דאי איירי בב' הבנים פחותים מבני כ' כשיצאו ממצרים א"כ למה כתב רש"י בסוף דבריו דאילו מתחילה חלקוה למנין יוצאי מצרים לא היו נוטלין אלו הד' רק שני חלקים כו' דהא כיון דאבותיהם של הד' בנים לא היו בני עשרים כשיצאו ממצרים אם כן לא היו נוטלין כלום בשבילם רק חלק אחד היו נוטלין אלו הד' בנים בשביל אבי אביהן מורישן וע"כ נראה לומר דגם אי הוו הב' בנים בני כ' לא חזרה נחלת הד' בנים רק לאבי אביהם כיון שגם הוא היה מיוצאי מצרים אבל מ"מ אכתי קשה דלמנין יוצאי מצרים נמי יטלו ג' חלקים דהיינו שני חלקי אבותיהן חלק אחד של אבי אביהן כמו בנות צלפחד שנטלו חלק אביהן וחלק אבי אביהן שכולן היו מיוצאי מצרים וע"כ נראה דיש לקיים דברי הרא"ם וה"ק דלמ"ד ליוצאי מצרים איירי קרא לא איירי בכה"ג דאבי אביהן היו מיוצאי מצרים אלא דאיירי בכה"ג דאבותיהן היו ביוצאי מצרים בני כ' ובשבילן נוטלין הד' בנים שני חלקים ומה שכתב הרא"ם עוד לפי' רש"י שם מהכא משמע דס"ל לרש"י דדוקא כשהאבות שיצאו ממצרים הם אחים כו' אבל אם אינן אחים כו' אינן חוזרים לחלקם בשוה כו' וככה הוכיחו התוס' מכח קושיא זאת כו' עכ"ל גם זה תמוה דלפי' רש"י ודאי באחין נמי היכא דחזרה נחלת הד' בנים להן ולא לאבי אביהן לא יחלוקו בשוה אלא ר"ל אב מוריש לבניו ולא לבני אחיו כמ"ש התוס' בהדיא לפרש"י וכתבו גם הרא"ם גופיה והתוס' לא קשיא להו אלא לפריב"ם דבאחין נמי גזרת הכתוב כשמחזירין אצל אביהן שחולקין בשוה כו' וא"ת ומנ"מ בין כו' דכיון דגזרת הכתוב הוא בלא טעם לא הוו אסקי אדעתייהו לחלק בין אחין לנכרים וזה נ"ל ברור ודו"ק:

1) ברייתא

- a) ר' יאשי' אומר ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ
- b) ר' יונתן אומר לבאי הארץ נתחלקה הארץ והמתים יורשין החיים – meaning that the נחלות of were חוזר to אביהם as explained below

2) that ר' יונתן explains for פירוש החומש in רש"י

- a) Assume that בני מבאי ראובן and אחים מיוצאי מצרים שמעון and ראובן were three בני מבאי הארץ and שמעון had one בני מבאי הארץ
- b) If "המתים יורשים את החיים" means that the three חלקים of בני ראובן were חוזר to ראובן and the one חלק of שמעון was חוזר to שמעון – the חזרה accomplished nothing because in the end בני ראובן would be מנחיל the three חלקים back to בני ראובן and שמעון would be מנחיל his one חלק back to שמעון
- c) So it must be that all four חלקים are further חוזר to שמעון וראובן יעקב from whom בני יעקב are each חלקים two יורש שמעון and ראובן

- his two חלקים to his three מבאי הארץ and שמעון is מנחיל his two חלקים to his one בן מבאי הארץ
- d) Note that even where ראובן and שמעון are אחים they wouldn't share their חלקים equally unless there was the further חזרה to יעקב אביהן – because otherwise why would ראובן be required to give one of his three חלקים to שמעון בן
- e) Note also that if ראובן and שמעון aren't אחים there is no reason for there to be a further חזרה by ראובן to ראובן אב and by שמעון to שמעון אב – since in the end ראובן will be יורש three חלקים from ראובן אב and שמעון will be יורש one חלק from שמעון אב
- 3) each took יוצאי מצרים as שמעון and ראובן ר' יאשי' explains for פירוש החומש in רש"י only one חלק and each was מנחיל that חלק to his הארץ בנים מבאי
- 4) ד"ה ומחזירין at תוספות
- a) בני ראובן that there are two שקלא וטריא assumes in the following תוספות – הקדמה instead of three
- b) ר' יונתן for ריב"ם {ריב"א} of שיטה
- i) there is a גזירת הכתוב that ראובן and שמעון as אחין who were מיוצאי מצרים are בני ראובן the total of three נחלות that are חוזר to them from the two חולק בשה and the one שמעון – there was no need for a further חזרה to יעקב to bring about this even split
- c) ריב"ם to קשיא
- i) For the שיטה of רש"י we understand how the חלוקה as understood by ר' יאשי' was different from the חלוקה as understood by ר' יונתן – namely for ר' יונתן there was an even split only where ראובן and שמעון were אחים and there was a further חזרה to יעקב אביהן who was מיוצאי מצרים as we've explained earlier
- ii) But for ריב"ם who says that the even split was by way of a גזירת הכתוב it's מסתבר that for ר' יונתן there was an even split even where ראובן and שמעון were נכרים and not אחים – and it turns out that also for ר' יונתן ארץ ישראל was in effect נתחלקה in even shares to יוצאי מצרים
- d) ריב"ם of תירוצ
- i) To answer this קשיא it must be that – although the חלוקה was based on a גזירת הכתוב and not on חזרה to יעקב אביהן – still the גזירת הכתוב didn't call for an even split only where ראובן and שמעון were אחים
- e) רבינו תם of שיטה
- i) In fact for ר' יונתן once there was a חזרה to יוצאי מצרים – even to נכרים – the גזירת הכתוב called for an even split among them
- ii) The חלוקה between ר' יונתן and ר' יאשי' resulted in different חלוקות only
- (1) where יוצאי מצרים were טפלים [פחות מעשרים] or נשים in which case ר' יאשי' says – unlike ר' יונתן – that באי הארץ got nothing even if they were בני עשרים when באו לארץ

5) Part 1 of the **שיטה** of **מזרחי** (רא"ם) as explained by **מהרש"א**

- 6) מהרש"א

- b) תירוץ

- c) קשיא

- d) מסקנא

- i) ר"א is correct that

- 7) Part 2 of the שיטה of רא"ם as explained by מהרש"א

- a) Based on the קשיא that earlier asked to ריב"ם it must be also for רש"י that there was an even split between ראובן and שמעון only if they were אחים and not if they were נכרים
- 8) מהרש"א
- a) First קשיא of the שיטה to part 2 of רא"ם
- i) We earlier established for רש"י that even where ראובן and שמעון were אחים there was an even split only if there was a further חזרה to אביהן יעקב who was מיוצאי מצרים because otherwise why would ראובן be required to give part of his בן שמעון to חלקים
- b) Second קשיא of the שיטה to part 2 of רא"ם
- i) We established earlier that the קשיא of תוספות doesn't apply to רש"י at all
- ii) Because it's only for ריב"ם – who says it's a גזירת הכתוב that forces the even split between ראובן and שמעון – that תוספות asks that there is no difference between the חלוקה of ר' יאשי' and ר' יונתן if the גזירת הכתוב for ר' יונתן applies even if ראובן and שמעון are נכרים
- iii) The קשיא doesn't apply to רש"י who says for ר' יונתן that there was an even split only for אחים whose נחלות were further חזרה to אביהן who was מיוצאי מצרים

סוגיא דארץ ישראל חלק ב' תוספות בא"ד הי' האחד

בא"ד היה הא' נוטל כנגד כולן אבל עכשיו י' נוטלין י' כו' לא מיירי בראובן ושמעון אחים דא"כ גם למ"ד לבאי הארץ היו חולקין בשוה כו' עכ"ל ר"ל דהאחד נמי היה נוטל כנגד כולן באחין ומיהו ודאי כיון דלא מחזירין אלא באחין גם באחין איכא נ"מ כפרשב"ם לקמן בתשעה בנים שנוטלין תשעה לתכין ואחד נוטל לתך אחד וכשהחזירם לאחין אבותיהם הורישום לבניהם ט' נוטלים כוריים וחצי והא' נוטל כוריים וחצי כנגד כולן אבל אי ליוצאי מצרים נתחלקה לא היו נוטלין אלו הט' רק כור א' והא' כור אחד כנגד כולן אלא דהאי לישנא שכתב רשב"ם דהא' נוטל נגד כולן אבל עכשיו כו' לא נ"מ אלא בנכריים ודו"ק:

- 1) First הקדמה
- a) See the prior דיבור on the שיטה of ריב"ם
- 2) Second רשב"ם of לשון – הקדמה
- a) ראובן ושמעון שיצאו ממצרים והולידו בנים במדבר זה עשרה וזה אחד אי אזלינן בתר יוצאי מצרים כר' יאשי' הי' האחד נוטל כנגד כולם אבל לר' יונתן י' נוטלין עשרה וזה נוטל אחד
- b) אחים who are שמעון and ראובן doesn't deal with רשב"ם – ריב"ם of the שיטה on תוספות because in that case the דין for ר' יונתן as well as for ר' יאשי' is that "חולקין בשוה"
- 3) מהרש"א
- a) But note that if ראובן and שמעון are אחים

- i) for 'ר' יאשי the words "חולקין בשוה" mean that בני ראובן take a total of one חלק and בן שמעון also takes one חלק
- ii) But for יונתן 'ר' the words "חולקין בשוה" mean that the 11 חלקים of בני ראובן and בן שמעון are split 5-1/2 חלקים to בני ראובן and 5-1/2 חלקים to [stop]

סוגיא דארץ ישראל חלק ג' תוספות בא"ד ועוד קשה

בא"ד וע"ק לריב"ם דלשמות מטות אבות משמע אחין דוקא כו' עכ"ל ודאי דכ"ש דמשמע אבותם אבותם ממש ולכך לא תקשי ליה לר' יאשיה כיון דלאבות ממש שיצאו ממצרים של באי הארץ נתחלקה הרי ממילא כל האבות של כל ישראל נוטלין בשוה אבל למ"ד לבאי הארץ נתחלקה ע"כ כשחזרה נחלתן לאביהן לאו לאביהן ממש של כ"א מבאי ארץ קאמר דא"כ היינו כמ"ד ליוצאי מצרים נתחלקה אלא ע"כ כשחזרה נחלתן לאבותיהן דכל ישראל הוא דחזרה לחלק בשוה אף שלאב א' חזרו י' חלקים ולאב שני לא חזרו רק חלק א' חולקין לפי אבות בשוה כפי' ר"ת וע"ז קשה לריב"ם דאבותם לא משמע כן אלא באחין דוקא איכא לפרושי הכי כפריב"א דלעיל דמצינו דאחין נמי אקרי אבות של כ"א משני בני האחים כגון לא יומתו וגו' ודו"ק:

- 1) First הקדמה
 - a) "לשמות מטה אבותם ינחלו"
- 2) Second הקדמה
 - a) "ארץ ישראל ליוצאי מצרים נתחלקה" says 'ר' יאשי
- 3) Third הקדמה
 - a) "ארץ ישראל לבאי הארץ נתחלקה ומחזירין נחלותיהן אצל אבותיהם מיוצאי מצרים" says 'ר' יונתן
- 4) Third הקדמה
 - a) רבינו תם of שיטה
 - i) for יונתן 'ר' once there was a חזרה to מצרים מיוצאי מצרים the נחלות were equally divided among all יוצאי מצרים – even among יוצאי מצרים who were נכרים and weren't אחים
- 5) תוספות
 - a) רבינו תם to ריב"ם by קשיא
 - i) "ועוד קשיא לריב"ם לשמות מטות אבותם משמע אחים דוקא דבכל מקום קורין לאחים אבות"
- 6) ריב"ם of קשיא of ביאור – מהרש"א
 - a) פשיטות – it's a פשיטות – it doesn't mean to ask that "לשמות מטה אבותם" refers only to אחים – in fact ארץ refers as to אבותם ממש so that for 'ר' יאשי there's no קשיא – in fact ארץ was חולק בשוה to all אבותם שיצאו ממצרים נתחלקה ישראל
 - b) But ריב"ם asks this קשיא for יונתן 'ר' as understood by רבינו תם

- i) It can't be that for יונתן ר' the whole of ארץ ישראל – undivided into חלקים – was חוזר to חזר for an equal חלוקה among them because then in effect for יונתן ר' the result would be the same as for יאשי' – ארץ ישראל ליוצאי מצרים – split נתחלקה
- ii) Instead the meaning must be that the באי הארץ of each of the נחלה was חוזר first to his individual אב so that for example one אב received nine חלקים and another אב received one חלק and only afterwards all אבות – נכרים – אחים – split all of these חלקים evenly for הנחלה to באי הארץ
- iii) it results that באי הארץ were distributed נחלות also from נכרים who were neither לא יומתו אבות על לימוד from אבות even though – based on אחי אבותם whose פרטים aren't relevant here – only אחי אבותם count as אבות

דף קיז:

סוגיא דארץ ישראל חלק ד' תוספות בא"ד וצריך לומר

[דף קיז עמוד ב] בא"ד וצ"ל לפר"ת שאין מחזירין כו' דוקא לאבות שבאותו מטה כו' עכ"ל ולפי זה לפר"ת נמי ה"מ לפרש דנ"מ דלמ"ד ליוצאי מצרים כל אבות ישראל חולקין בשוה ולמ"ד לבאי ארץ כשמחזירים לאבותיהן אינו אלא לאבות שבאותו מטה אלא דע"כ דליכא לפרושי הכי למאי דמסקינן לקמן דא"י נחלקה לשבטים דהשתא למ"ד ליוצאי מצרים לא נחלקה אלא לאבות שבאותו שבט ולהכי הוצרך לפרש דנ"מ לטפלים כדלעיל ודו"ק:

סוגיא דארץ ישראל חלק ה' גמרא אלא למ"ד (חלק א')

בגמ' אלא למ"ד לבאי הארץ אמאי קא צווחי כו' בספר ג"א הקשה כיון דלמ"ד לבאי ארץ נמי חזרה נחלה אצל אביהן א"כ יתום שיצא ממצרים ולא היה לו אבות לא לקח כלום וקשיא א"כ מאי פריך למ"ד כו' אמאי צווחי הלא הרבה יש להם לצווח דלא לקחו אלא אותם שיש להם אבות ואותן בני עשרים שבאו לארץ ולא היה להם אבות כו' לא נטלו וא"כ שפיר צווחו כו' עכ"ל ע"ש ולא משמע כן מתוך שמעתין דודאי בן עשרים מבאי ארץ שהיו לו אבות מיוצאי מצרים חזרה נחלתו אצל אביו ובן כ' מבאי ארץ שלא היו לו אבות מיוצאי מצרים נוטל מיהא בזכות עצמו כדאמרי' לקמן וכ"כ התוס' בהדיא לעיל לפר"ת דנ"מ לענין טפלים כו' ע"ש ודו"ק:

1) First הקדמה

a) דף קיח. at גמרא

i) חלק from בני יוסף באי הארץ and מרובה because they wanted a greater

b) קשיא

- i) For ר' יאשי' we understand that בני יוסף were צווחי because the חלוקת הארץ was based on מועטים בני יוסף when יוצאי מצרים
 - ii) But for ר' יונתן who says נתחלקה ארץ לבאי ארץ why were they צווחי
- 2) Second הקדמה
 - a) We established for רבינו תם that for ר' יונתן there was a חזרה of all נחלות to יוצאי and that the נחלות were then divided equally among all יוצאי מצרים and that the שיטות of ר' יאשי' and ר' יונתן result in different הלכות only
 - i) where יוצאי מצרים were טפלים [פחות מעשרים] or נשים in which case ר' יאשי' says – unlike ר' יונתן – that באי הארץ got nothing even if they were בני עשרים when באו לארץ
 - ii) and where באי הארץ were טפלים or נשים in which case ר' יונתן – unlike ר' יאשי' – says יציאת בני עשרים at אביהם יוצאי מצרים were טפלים even if באי הארץ got nothing even if they were בני עשרים
- 3) תוספות
 - a) רבינו תם to קשיא
 - i) Since for ר' יונתן in the end the חלוקות were based on יוצאי מצרים and not באי – and there was an even split among יוצאי מצרים whether they were אחים or נכרים – why is it a קשיא that בני יוסף were צווחי
 - b) תוספות of תירוצ
 - i) The חזרה from באי הארץ of each שבט was made to the יוצאי מצרים of that שבט and since באי הארץ from שבט יוסף were מרובים it follows that the גמרא asks why they were צווח
- 4) בא"ד וצריך לומר at מהרש"א
 - a) קשיא
 - i) Why doesn't רבינו תם explain that the שיטה of ר' יונתן differs from the שיטה of ר' יאשי' because for ר' יאשי' all יוצאי מצרים were equal but for ר' יונתן only person within a שבט were equal
 - b) תירוצ
 - i) The גמרא at דף קכ"א: is that also for ר' יאשי' all of ישראל was separately to נחלקה of each שבט
- 5) אלא למאן דאמר חלק א' at מהרש"א
 - a) מהר"ל of קשיא
 - i) The גמרא should have said for ר' יונתן that בני יוסף were צווחי because if the חזרה from באי ארץ was to אבות who weren't בני עשרים at יציאת מצרים those באי ארץ presumably received no נחלה
 - b) מהר"ל of קשיא to תירוצ

- i) weren't באי הארץ אבותיהם that – even if ר' יונתן established earlier for בני עשרים who were באי הארץ – יציאת מצרים at בני עשרים still כניסתן לארץ received a נחלה in their own right

סוגיא דארץ ישראל חלק ו' תוספות ד"ה מכאן ומכאן

בד"ה מכאן ומכאן כו' ותימה דא"כ יהושע כו' ומדנמנו בערבות מואב כו' נמנו כמו כן במדבר כו' עכ"ל ל' ליהושע וכלב לא הוצרכו ראייה דנמנו במדבר סיני שהרי לא היו אז רק בני מ' שנה אלא דר"ל מדנמנו יהושע וכלב בערבות מואב מבני ס' ולמעלה ע"כ דנמנו כמו כן במדבר סיני מבני ס' ולמעלה דהיינו יאיר ומכיר בני מנשה דכמו דלא ילפינן ומעלה דכתיב בערבות מואב מערכין ה"נ לא ילפינן ומעלה דמדבר מערכין וק"ל:

בא"ד יתירים מבני ס' כו' ויהושע בן נון דלא היו בני ס' במנין ראשון עכ"ל כצ"ל:

סוגיא דארץ ישראל חלק ז' תד"ה בשלמא

בד"ה בשלמא כו' דאם היו ב' אחין מיוצאי כו' הרי אותן י' לא נטלו כו' כ"א כמו ב' בנים שהן מועטין כו' עכ"ל אף על גב דלמ"ד לבאי ארץ נמי בב' אחין ואחד יש לו שני בנים והשני יש לו י' בנים כשחזרה נחלתן לאביהן חולקין בשוה ואין לאותן י' כ"א כמו ב' בנים המועטין והיינו בין רב למעט מ' מ' פריך דאית לן למימר דסתמא כתיב בין רב למעט אפי' בכה"ג בב' אחין כו' וב' אחין כו' כפי' ריב"ם מיהו ק"ק דה"ל לפרושי דהכי פריך בב' נכריים דבשלמא למ"ד ליוצאי מצרים אי הוה איש א' שיש לו י' בנים ואיש אחד יש לו ב' בנים אותן י' לא יטלו כ"א כמו ב' הבנים המועטין והוי בין רב למעט משא"כ למ"ד לבאי ארץ דבכה"ג יטלו הי' י' חלקים והשנים ב' חלקים ויש ליישב שהכריחו לפרש הקושיא בב' אחין כו' וב' אחין כו' משום דמשמע ליה דבין רב למעט קאי אשמות מטות אבותם דכתיב לעיל מיניה דאיירי באחים דוקא כפריב"ם לעיל ודו"ק:

1) First הקדמה

- a) "על פי הגורל תחלק נחלתו בין רב למעט"

2) Second הקדמה

- a) See אחים to חזרה that ר' יונתן treats of שיטה for the תוספות ד"ה ומחזירין differently than חזרה to נכרים and that אבותם refers to אבותם who were אחים

3) תוספות גרסא of based on the גמרא דף קיז:

- a) בנים means that בנים רבים of one person didn't take more in total than בני of a second person
- b) This is a פשוטות for 'ר' יאשי who holds that ארץ ישראל was נתחלקה to יוצאי מצרים but באי ארץ was נתחלקה to 'ר' יונתן who holds that ארץ ישראל was נתחלקה to יוצאי מצרים
- 4) ריב"ם of ביאור – תוספות
- 5) Consider the ראובן and שמעון who are אחים יוצאי מצרים and have two sons in total אופן and יוסף ובנימין who are also אחים יוצאי מצרים but are נכרים to שמעון and ראובן and have 10 sons in total בבאי ארץ
- a) Now
- i) 'ר' יאשי says each pair of אחים takes two חלקים – so בני רב למעט applies in the sense that the בני רבים בבאי ארץ in total didn't get more than the מעטים
- ii) But for 'ר' יונתן בני יוסף ובנימין are מחזיר a total of 10 חלקים so that in the end בני יוסף ובנימין these 10 חלקים while בני ראובן and שמעון are מחזיר a total of two חלקים so that in the end בני יוסף ובנימין only these two חלקים
- 6) מהרש"א ד"ה בשלמא
- a) First קשיא
- i) שמעון and ראובן apply to both 'ר' יאשי and 'ר' יונתן in the אופן where בני ראובן and בני שמעון are אחים who were יוצאי מצרים and in באי הארץ there are eight בני ראובן and two בני שמעון
- ii) For 'ר' יאשי
- (1) בני and חלק take a total of one חלק and בני ראובן each has a חלק and שמעון and ראובן take a total of one חלק
- (2) So בני רב למעט applies
- iii) For 'ר' יונתן
- (1) שמעון and ראובן who are מחזיר a total of 10 חלקים to בני שמעון and בני ראובן who split these חלקים equally and in the end בני ראובן are יורש a total of five חלקים and בני שמעון are יורש a total of five חלקים
- (2) So בני רב למעט applies
- b) תירוצ
- i) The קשיא of the גמרא to 'ר' יונתן is that בני רב למעט deals in all cases – including the first אופן
- 7) מהרש"א of המשך
- a) Second קשיא to ריב"ם
- i) Why didn't ריב"ם explain that the קשיא of the גמרא applies to where בני ראובן and בני יוסף are נכרים יוצאי מצרים and in באי הארץ there are ten בני ראובן and two בני יוסף
- ii) For 'ר' יאשי

חלק and בני ראובן each takes one חלק and בני ראובן are a total of one יורש
חלק בני שמעון are also יורש a total of one חלק

(2) So בין רב למעט applies

iii) But for יונתן ר' יונתן

(1) בני יוסף are in the end חלקים while בני ראובן are in the end חלקים
חלקים a total of two יורש

(2) So בין רב למעט doesn't apply

b) תירוצ

i) The פסוק before למעט בין רב says and we've explained at בא"ד
that for יונתן ר' יונתן as understood by ריב"ם the word אבות implies that the
אבות are אחין

ii) It follows that למעט בין רב applies only where אחין are involved

דף קיח.

סוגיא דארץ ישראל חלק ח' בא"ד וההיא דרשה

[דף קיח עמוד א] בא"ד וההיא דרשה דספרי הויא לפי המסקנא עכ"ל בתוספות
ישנים אינו אלא גליון ונ"ל שטעות נפל בו וצריך להיות וההיא דרשה דכספים
הויא לפי כו' ודו"ק:

סוגיא דארץ ישראל חלק ט' גמרא אלא למ"ד (חלק ב' לחלק א' עיין בדף קיז)

[לחלק א' עיין דף קיח] עוד כתב שם ג"א {גור ארי' למחר"ל} והאריך בו דאם
נאמר אם היה לאח א' מהן בת ולשני בן דחזרה חלק נחלה ליוצאי מצרים
ויחלוקו האחים בשוה ותטול הבת חלק א' זה אינו דכיון שלא היה לכ"א בן
שיזכה בחלוקה במקומו אין האח מיוצאי מצרים זכה בשום דבר כו' עכ"ל אבל
מתוך שמעתין מוכח דאינו כן כמ"ש התוס' בהדיא לקמן בד"ה ובזכות אבי
אמותיהן כו' ע"ש ומה שהקשה דא"כ למ"ד לבאי הארץ אמאי לא נטלו בנות
צלפחד חלק אביהן הא איכא למימר דנטלו חלק אביהן צלפחד דהיינו שהחזירו
בני אחי צלפחד חלקן לאביהן ויהיה צלפחד חולק עם אחיו ואחר כך יורשים
בנותיו ממנו חלקו ואמאי לא מוקי מתני' נמי כמ"ד לבאי ארץ דנוטלין חלק
צלפחד שבא לו ע"י חזרה מבן אחיו ונוטלין ג"כ ב' חלקים מנכסי חפר שבאו
לו מבני אחיו של חפר ע"י חזרה עכ"ל ולא קושיא היא כלל דלא ה"ל למיתני
חלק אביהן סתם אלא חלקו בנכסי אחיו כדקאמר לבסוף וחלקו עם אחיו בנכסי
חפר ודו"ק:

- 1) First הקדמה
 - a) Review the שיטות of ר' יאשי' and ר' יונתן that were discussed earlier in this סוגיא
- 2) Second הקדמה
 - a) דף קטז: at משנה
 - i) בנות צלפחד נטלו חלק אביהם שהי' מיוצאי מצרים וחלקו עם אחיו בנכסי חפר ושהי' צלפחד בכור נוטל שני חלקים
- 3) Third הקדמה
 - a) גמרא
 - i) Since neither חפר nor צלפחד was מבאי ארץ it must be that the משנה follows the שיטה of ר' יאשי' who says ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ
- 4) מהר"ל
 - a) הקדמה
 - i) Assume that צלפחד had brothers who were בני חפר and whose sons (nephews of צלפחד) were מבאי ארץ and that חפר himself had brothers whose sons (cousins of צלפחד) were מבאי ארץ
 - ii) בנים מבאי הארץ – ר' יונתן – לכאורה
 - (1) when the חלקים of the nephews of צלפחד were חוזר to their fathers (the brothers of צלפחד) the חלקים were split among all of the brothers including צלפחד
 - (2) And also when the חלקים of the cousins of צלפחד (sons of the brothers of חפר) were חוזר to their fathers (the brothers of חפר) חפר shared in these חלקים – and בנות צלפחד were in the end יורש the share of צלפחד in the shares of חפר
 - b) קשיא
 - i) Then why can't the משנה follow ר' יונתן and
 - (1) when the משנה says "חלק אביהן" – the משנה refers to the חלקים that are חוזר מבאי ארץ to צלפחד and his brothers from the nephews of צלפחד who were מבאי ארץ
 - (2) and when the משנה says "וחלקו עם אחיו בנכסי חפר" – the משנה refers to the חלקים that returned to חפר and his brothers from the cousins of צלפחד who were מבאי ארץ
 - c) תירוץ
 - i) Must be that ר' יונתן holds the נחלות weren't חוזר to persons who had no בנים who were מבאי הארץ
- 5) ד"ה אלא חלק ב' at מהרש"א
 - a) מהר"ל of ראי' קשיא
 - i) Even if there is חזרה to יוצאי מצרים who have no sons מבאי ארץ we still understand why the גמרא says the משנה can't follow ר' יונתן

- ii) Because
- (1) the משנה wouldn't refer to a חלק that's חוזר to צלפחד from his nephews as "חלק אביהן שהי' מיוצאי מצרים"
 - (2) instead the משנה would have referred to this חלק as חלקו of אחיו because the חלק would come to him through his brothers – the same as the משנה refers to "חלקו עם אחיו בנכסי חפר"
- 6) מהר"ל of עצם שיטה to the מהרש"א by קשיא to a הקדמה
- a) דף קיח: at גמרא
 - i) עדת קרח לא היו להם חלק בארץ הבנים נטלו בזכות אביהן ובזכות אבי אמותיהן
 - b) דף קיט. on ד"ה ובזכות at תוספות
 - i) קשיא
 - (1) How was it that בני קרח were יורש from אבי אמותיהן – their mother's brothers – the sons of אבי אמותיהן should have taken that ירושה
 - ii) תירוץ
 - (1) בני who had no אבי אמותיהן applies only to בזכות אבי אמותיהן
 - iii) קשיא
 - (1) Then who from the בני of אבי אמותיהן to מחזיר נחלות באי ארץ was
 - iv) תירוץ
 - (1) אבותיהם to נחלות their מחזיר בני and those בני of אבי אמותיהן אחים who split their נחלות with their אחים the of אבי אמותיהן
- 7) מהרש"א
- a) מהר"ל to קשיא
 - i) בני מבאי no who had אבות to חזרה there was holds that תוספות proves This the ארץ

דף קיט.

סוגיא דארץ ישראל חלק י' תד"ה הא דהו

[דף קיט עמוד א] תוס' בד"ה הא דהו כו' והא דקאמר בזכות אבי אביהן שלא היו אבותיהן בני עשרים כו' עכ"ל ק"ק הך דבזכות אבי אביהן ה"מ לאוקמי בפשיטות למ"ד ליוצאי מצרים בבני מרגלים ממש ושהיו אבותיהם בני כ' דהכי אוקמוה באוקמתא קמייתא ודו"ק:

- 1) First הקדמה
 - i) ר' יאשי'
 - (1) יציאתן ממצרים at בני עשרים who were יוצאי מצרים to נתחלקה ארץ ישראל

- ii) ר' יונתן
- כניסתן לארץ at בני עשרים who באי הארץ to נתחלקה was ארץ ישראל (1)
- 2) Second הקדמה
- a) חלק בארץ didn't take a מתלוננים and מרגלים
- 3) ברייתא א'
- a) בני מרגלים ובני מתלוננים נטלו בזכות אבי אביהן
- 4) ברייתא ב'
- a) בני מרגלים ובני מתלוננים נטלו בזכות עצמן
- 5) each other סותר aren't the ברייתות on why the אוקימתא קמייא – גמרא
- a) בני עשרים בכניסתן לארץ who were בני מתלוננים and בני מרגלים deal with ברייתות Both but weren't בני עשרים ביציאתן ממצרים
- b) ברייתא א'
- i) בני weren't בני מרגלים ובני מתלוננים and since the ר' יאשי' of שיטה follows the חלק בזכות עצמן they couldn't take בני עשרים ביציאתן
- ii) בזכות אבי אביהן only חלק בארץ they could take ברייתא says and that's why the אביהן של מתלוננים and אביהן של מרגלים זכות namely in the
- c) בני were בני מרגלים ובני מתלוננים and since the ר' יונתן of שיטה follows the ברייתא ב' חלק בארץ בזכות עצמן it follows that they took בני עשרים בכניסתן
- 6) "ואם תאמר" of קשיא – תוספות
- a) Say that both ברייתות follow the שיטה of ר' יאשי' and deal with בני בנם of the מרגלים and מתלוננים –for short "בני בנם"
- b) בני בנם so that בני עשרים ביציאתן weren't בני בנם of אביהם where ברייתא א' deals with בני מרגלים ומתלוננים the בזכות אבי אביהן only could take
- c) בני בנם so that בני עשרים ביציאתן were בני בנם of אביהם where ברייתא ב' deals with זכות עצמן the ברייתא refers to this as – בני מרגלים ומתלוננים בזכות אביהן could take בני עשרים בכניסתן לארץ in the sense that they didn't take בזכות of the מרגלים and מתלוננים who were אבי אביהן
- 7) קשיא – מהרש"א
- Why didn't תוספות ask more simply that both ברייתות follow ר' יאשי' and
- i) אוקימתא in ברייתא א' deals with the same case described earlier for ברייתא ב' – קמייא namely the ברייתא deals with בני מרגלים and בני מתלוננים who were בני עשרים בכניסתן לארץ but weren't בני עשרים ביציאתן ממצרים and for this reason could take a חלק בארץ only אביהן בזכות אבי אביהן namely in the זכות of מרגלים של אביהן של מתלוננים and בני עשרים ביציאתן ממצרים who were
- ii) While ברייתא ב' deals with בני בנם of the מרגלים ומתלוננים in the אופן described for ברייתא ב' in the קשיא of ואם תאמר – namely where אביהם of בני בנם were בני עשרים בכניסתן לארץ so that the בני בנם could take בזכות אביהן the מתלוננים and מרגלים בזכות אביהן

the בזכות refers to this as בזכות עצמן in the sense that they didn't take בזכות of אבי אביהן and מתלוננים who were מרגלים

תד"ה שנאמר מחללי' מות יומת

בד"ה שנאמר מחלליה כו' דאי כר"י דאמר כו' עד שיודיעוהו באיזו מיתה כו' דהוראת שעה היתה דא"כ כו' עכ"ל כתב מהרש"ל ותימה מאי מקשה דלמא גם משה ידע שחייב מיתה לפי הוראת שעה כו' עכ"ל אולי נעלם מעיני הרב סוגיא דפרק הנשרפין דקאמר בהדיא במגדף דהוראת שעה היתה ולא ידע משה שדינו במיתה אבל במקושש לרבנן דלאו הוראת שעה היתה ידע משה מיתתו וא"כ לר"י דמקושש נמי הוראת שעה היתה לא ידע משה נמי מיתתו וע"פ אותה הסוגיא סמכו התוס' דבריהם אלו בפשיטות ע"ש וק"ל:

1) הקדמה

a) כי לא פורש למקושש מה יעשה לו

2) ברייתא

a) שמעון השקמוני

i) משה didn't but מחללי' מות יומת based on דינו במיתה was מקושש knew that the מיתה know which

3) דף פ: at סנהדרין in ברייתא

a) שם מיתה doesn't have to mention the התראת מיתה – רבנן

b) שם מיתה does need to mention the התראת מיתה – ר' יהודה

4) גמרא

a) ר' יהודה to קשיא

i) The התראה to the מקושש wasn't a proper התראה since it didn't mention the שם מיתה

b) תירוצ'ן

i) שם מיתה that a התראה was valid even without הוראת שעה היתה

5) תוספות

a) קשיא

i) I can accept that שמעון השקמוני agrees with רבנן for whom משה could have made a התראת מיתה without שם מיתה

ii) But

(1) for ר' יהודה who says the התראה needs to mention the שם מיתה and in this case the התראה was effective only by הוראת שעה

(2) presumably משה didn't know that there was a הוראת שעה and משה should have thought that his התראה wasn't valid and that the מקושש wasn't במיתה

6) מהרש"ל

a) קשיא

- i) Maybe משה did know that there was a הוראת שעה and as a result he knew that his התראה was valid

7) מהרש"א

a) מהרש"ל of קשיא to תירוצ

- i) דף עח: at סנהדרין in ברייתא

(1) For מגדף

- (a) משה didn't know that מגדף was במיתה at all
(b) It follows that even for רבנן it was a הוראת שעה that מגדף was במיתה despite there having been no התראת מיתה
(c) And it's a פשיטות that משה didn't know about the הוראת שעה because if he did know about the הוראת שעה he would have known that מגדף is במיתה

(2) For מקושש

- (a) משה knew and was מתרה that מקושש was במיתה so for רבנן there was no הוראת שעה
(b) But for יהודה ר' there was a הוראת שעה because משה wasn't מתרה the שם מיתה
(c) משה – מגדף on רבנן – the same as for מקושש on ר' יהודה that משמע it's didn't realize that there was a הוראת שעה

דף קיט:

גמרא ואי ס"ד

[דף קיט עמוד ב] גמ' ואי ס"ד א"י מוחזקת מאי קא מסתפקא ליה כו' ויש לדקדק לפי סברת המקשה ואלא מאי א"י אינה מוחזקת מאי קא מסתפקא ליה כו' וי"ל דודאי אי א"י אינה מוחזקת וחלק בכורה היינו ביתידות אהלים כשמואל הוה מסתפקא בהיא גופה אם הבת תטול חלק בכורה {דדלמא} תסגי לה שתהיה כבן לירש חלק פשיטות אבל לרבה דלא איצטריך קרא חידוש דחלק בכורה אלא בחבל דהיינו קרקע קשיא ליה שפיר כיון דא"י מוחזקת היא אמאי מסתפק ליה בקרקע טפי מבמטלטלים ובחידושי הרמב"ן כתב עוד בזה ע"ש ודו"ק:

1) First הקדמה

- a) אין הבכור נוטל פי שנים בראוי כבמוחזק

2) Second הקדמה

a) דף קטז: at משנה

i) צלפחד בכור ה' ובנותיו נטלו חלק אביהן בנכסי חפר אביו

3) גמרא

a) קשיא

i) "אין בכור נוטל פי שנים בראוי כבמוחזק" so how could צלפחד have a בכורה in the חלק of חפר in ארץ ישראל given that this זכות presumably only counted as ראו

b) רב יהודה אמר שמואל of תירוצ

i) מוחזק was חפר in which (יתדות אהלים) מטלטלין in חלק בכורה had צלפחד

c) קשיא

i) A פסוק in יהושע says בנות צלפחד took a חלק in "חבלים" of ארץ ישראל including the חלק בכורה of צלפחד in ארץ ישראל

d) רבה of תירוצ

i) מוחזקת counts as ארץ ישראל

4) ברייתא

a) נכסי צלפחד had in חלק בכורה that חלק בכורה could בנות צלפחד if מסתפק was משה רבינו חפר

5) גמרא

a) רבה to קשיא

i) If you say that ארץ ישראל is מוחזקת on what was מסתפק משה

6) מהרש"א

a) קשיא

i) רב יהודה of שיטה better for משה ספק of the גמרא understand Why does the אמר שמואל

7) תירוצ

a) For חלק בכורה a יורשת בת is whether משה ספק of חלק בכורה אמר שמואל at all – even in מטלטלין

b) But for רבה we have this קשיא

i) The ספר יהושע in effect teaches that the ספק of משה was whether by חבלים in חלק בכורה had בנות צלפחד the צלפחד from ירושה and that this ספק was resolved in favor of צלפחד – but if ארץ ישראל count as מוחזקת - why was משה מסתפק for קרקעות and not for מטלטלים

שם

שם חכמניות הן שלפי שעה דברו דאר"ש כו' דרשניות שהיו אומרות אילו היה לו בן כו' ורש"י בחומש שינה לשון הגמרא שכתב הא אם היה לו בן לא כו' מגיד שחכמניות היו עכ"ל ואיני יודע למה והל"ל בזה דרשניות היו וק"ל:

תד"ה אלו

תוס' בד"ה אלו כו' למה הוצרכו לדבר מכח פרשת יבמין ונראה כו' לאלה תחלק את הארץ וע"ק לך דקאמר כו' שאין בן יש להם כח כו' עכ"ל כצ"ל:

דף קכ:

תד"ה מיבעיא להו

[דף קכ עמוד ב] בד"ה מיבעיא להו כו' תימה וכי ר"י סבר כב"ש בפרק נערה כו' וי"ל דלר"י לא נפקא מקרא כו' עכ"ל ולי תמיה לדבריהם דתקשי להו בפשיטות דתניא אידך התם זה הדבר בעל מיפר כו' ת"ל זה הדבר בעל מיפר כו' נאמר כאן זה הדבר ונאמר להלן זה הדבר כו' הרי לך בהדיא דהאי תנא אף על גב דיליף ג"ש כב"ה יליף מיניה נמי זה הדבר בעל מיפר וכו' וע"כ אית לן למימר כתירוצם בתרא שכתבו התוס' הכא וכמ"ש הרא"ש שם וצ"ע:

רשב"ם ד"ה הפרה לדורות

בפרשב"ם בד"ה והפרה לדורות נפקא להו לב"ש מידי דהוה אשאר מצות כו' עכ"ל ובשחוטני חוץ נמי מה"ט לא הוה אצטריך למכתב לדורותיכם ואפשר דאצטריך לשום דרשה וק"ל: